

Att använda avfall som anläggningsmaterial

*Sammanfattning av projektet,
handläggarstöd samt information till verksamhetsutövare*

Miljösamverkan Västerbotten januari - december 2013

Version riktad till tillsynsmyndigheter, Umeå 8 februari 2014

Innehåll

1. Inledning.....	1
1.1 Bakgrund	1
1.2 Syfte och mål	1
1.3 Genomförande	1
2. Ansvar och roller.....	2
3. Om avfall.....	3
3.1 Avfall eller inte?.....	4
3.2 Farligt avfall	4
4. Anläggningsändamål	5
4.1 Verksamhetens syfte	5
4.2 Olika anläggningsändamål.....	6
4.3 Deponitäckning ovan tätskikt.....	6
4.4 Mellanlagring.....	7
5. Prövning.....	7
5.1 Faktorer till grund för prövning.....	7
5.2 Föroreningsrisk - Mindre än ringa	9
5.3 Föroreningsrisk - Ringa	9
5.4 Föroreningsrisk - Mer än ringa risk.....	9
5.5 Att bedöma prövningsnivå	10
5.6 Tillsynsmyndighetens handläggning.....	11
5.7 Tillsyn av anläggningar.....	16
6. Specifika avfall	16
6.1 Betong, tegel, keramik eller liknande.....	17
6.2 Gråberg.....	17
6.3 Sulfidjordar	18
6.4 Grönlutslam	19
6.5 Mesakalk.....	20
6.6 Aska	20
6.7 Järnsand.....	22
6.8 Asfalt inklusive stenkolsstära	23
6.9 Slam	23
6.10 Dikesmassor	26
7. Referenser och domar.....	27

Bilaga 1 Enkät svar kommunerna

Bilaga 2 Anteckningar dialogmöte

Bilaga 3 Verksamhetskoder

Bilaga 4 Miljökvalitetsmål

Bilaga 5 Lagstiftning

Bilaga 6 Exempel bedömningsgrunder

Bilaga 7 Mall anmälan

Bilaga 8 Exempel checklista tillsyn

Bilaga 9 Exempel på innehåll i föreläggande

Bilaga 10 Informationsmaterial

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Att återvinna eller återanvända avfall är en central del i EU:s avfallspolitik. Vissa typer av avfall kan ersätta jungfruligt material om det används som anläggningsmaterial i konstruktioner eller vid sluttäckning av deponier. Avfall för anläggningsändamål kan dock variera i karaktär och en återanvändning kan innebära risker för den omgivande miljön eller människors hälsa. Därför bör i första hand sådant avfall där föroreningsrisken är mindre än ringa användas och sådana anläggningar som kan klassas som U-verksamheter konstrueras.

I Västerbottens län fanns före projektets start ett behov hos miljöhandläggarna om att öka kunskapen om vissa specifika avfall som kan användas för anläggningsändamål och också vilka aspekter och faktorer som kan ligga till grund för att bestämma en planerad verksamhets prövningsnivå.

1.2 Syfte och mål

Syftet med projektet har varit att öka den övergripande kunskapen om avfall för anläggningsändamål samt mer specifikt om hur ärenden som handlar om detta ska hanteras och bedömas. Syftet har även varit att skapa en samsyn mellan kommunerna, länsstyrelserna och verksamhetsutövare när det gäller faktorer som ligger till grund för denna bedömning. Målgrupper för projektet har varit miljöförvaltningarna, länsstyrelsen och även verksamhetsutövare.

1.3 Genomförande

Projektet inleddes med en inventering av det behov av stöd som fanns på miljöförvaltningarna. Miljöhandläggarna önskade särskild fördjupning kring vissa avfallstyper, dessa var: *bygg- och rivningsavfall som krossat tegel, betong, keramik, sulfidjordar, dikesmassor, gråberg, järnsand, grönlutslam, mesakalk, aska, asfalt och slam*. Miljöförvaltningarna önskade också särskilt att projektet skulle försöka besvara och vägleda inom sådana områden som man upplevde att vägledning saknades inom:

- *Att bedöma om avfall är ett avfall eller en produkt*
- *Att bedöma vilka typer av avfall som kan betraktas som inerta*
- *Fördjupning kring farliga egenskaper, vad som särskilt bör observeras*
- *Fördjupning om när krav på provtagning ska ställas*
- *Att bedöma relevansen i anläggningsändamålets syfte*
- *Gränsdragningen mellan anmälan och tillståndsprövning, vid anläggningsändamål och deponitäckning*
- *Att bedöma vad som är rimlig verksamhetstid, t ex för åtgärder som rör mellanlagring*
- *Att bedöma rimliga försiktighetsmått*
- *Att vid tillsyn bedöma vilka material och mängder som har använts mm. Relaterat till tillstånd, anmälan samt att bedöma i vilken utsträckning föreskrivna villkor och beslutade försiktighetsmått vidtas.*
- *Vilka krav som kan ställas vad gäller tillsynens frekvens samt verksamhetsutövarens dokumentation*

Inspiration och faktaunderlag till denna rapport har i första hand inhämtats från centrala myndigheter (Naturvårdsverket, Statens geologiska institut och Trafikverket) och andra regionala miljösamverkan (Miljösamverkan Västra Götaland, Miljösamverkan Värmland, Miljösamverkan Skåne, Miljösamverkan Sydost). Material och faktaunderlag har också inhämtats från universitet och branschorganisationer. Luleå kommuns informationsmaterial till verksamhetsutövare har använts men reviderats utifrån ett Västerbottensperspektiv. Handläggare vid miljöförvaltningarna i Västerbotten, Länsstyrelsen Västerbotten samt verksamhetsutövare i Västerbotten har också bidragit med underlag.

Rapporten utgör dels en sammanställning av projektet (avsnitt 1 och bilaga 1, 2), dels ett handläggarstöd och dels ett stöd för verksamhetsutövare (avsnitt 2-7). I bilagorna finns exempel på bedömningsgrunder (bilaga 6) checklistor för anmälan mm (bilaga 7, 8) och tillsyn (bilaga 9) samt ett informationsmaterial som kan spridas till verksamhetsutövare (bilaga 10). Även beskrivning av verksamhetskoder mm., relevanta miljömål, relevant lagstiftning återfinns i bilagorna (bilaga 3,4,5). Tidsmässigt utrymme för att fördjupa sig i alla de frågeställningar som tillsynsmyndigheterna ansåg vara väsentliga har inte funnits varför några av frågorna som miljöförvaltningar önskat fördjupning kring inte belyses i denna rapport.

I projektgruppen har Helena Byström, Skellefteå kommun, Marina Olofsson, Lycksele kommun, Teresia Jonsson, Vännäs kommun, Theresia Marklund, Länsstyrelsen Västerbotten, Lisa Redin, Miljösamverkan Västerbotten deltagit. Initialt deltog även Roger Nyman, Umeå kommun (senare Länsstyrelsen Västerbotten) i gruppen. Projektgruppen har tagit fram gemensamt material samt författat denna rapport.

2. Ansvar och roller

Verksamhetsutövare (avfallsanvändare och/eller fastighetsägare)

En verksamhetsutövare som ska använda avfall för ett anläggningsändamål behöver skaffa sig kunskap om avfallets karaktär och konstruktionens eventuella påverkan på miljön och människors hälsa. Verksamhetsutövaren behöver även bedöma lämpligheten vad gäller den planerade verksamhetens lokalisering. Ofta har konstruktioner där avfall används för anläggningsändamål lång livslängd och om en efterbehandling skulle bli aktuell så är det verksamhetsutövaren som ansvarar för eventuell efterbehandling och omhändertagande av avfallet. En verksamhetsutövare behöver också informera berörda fastighetsägare om planerade och pågående verksamheter.

Tillsynsmyndigheten

Tillsynsmyndighetens roll är att granska sådana uppgifter som lämnas in vid en anmälan eller vid ansökan om tillstånd. Exempel på uppgifter som ska granskas är verksamhetsutövarens bedömning av åtgärdens syfte och den aktuella platsens lämplighet. Verksamhetsutövaren kan ge förslag på försiktighetsmått och skyddsåtgärder men det är tillsynsmyndigheten som bedömer och beslutar om dem. Tillsynsmyndigheten bedömer även om klassningen av verksamheten är korrekt och om andra typer av prövningar kan vara aktuella. När en anläggning väl är i drift ska tillsynsmyndigheten utöva tillsyn, och om brott misstänks ska åtalsanmälan ske. En tillsynsmyndighet ska också kunna ge råd och stöd till verksamhetsutövaren.

3. Om avfall

Med avfall menas enligt miljöbalkens (1998:808) 15 kapitel ”*något som innehavaren gör sig av med eller avser eller är skyldig att göra sig av med*”.

EU:s ramdirektiv för avfall¹ ställer krav på att avfall hanteras enligt avfallshierarkin och att det hanteras utan fara eller skada för människors hälsa eller miljön. Enligt ramdirektivet ska det bästa miljöalternativet främjas vilket innebär att återvinning eller återanvändning av ett material är positivt om det minskar användningen av jungfruliga resurser förutsatt att det inte tillför föroreningar.

Avfall	Varje föremål, ämne eller substans som ingår i en avfallskategori och som innehavaren gör sig av med eller avser eller är skyldig att göra sig av med.
Avfall för anläggnings-ändamål	För att kommunerna ska kunna tillåta användning av avfall krävs att anläggningsmaterialet är väl undersökt och att verksamheten fyller en specifik och relevant funktion (ej kvittblivning).
Restprodukt	Ett avfall eller en biprodukt som uppstår i en produktionsprocess.
Biprodukt	Med en biprodukt menas ett ämne eller ett föremål om det: - har uppkommit i en tillverkningsprocess där huvudsyftet inte är att producera ämnet eller föremålet, - kan användas direkt utan någon annan bearbetning än den bearbetning som är normal i industriell praxis, och - kommer att fortsätta att användas på ett sätt som är hälso- och miljömässigt godtagbart och som inte strider mot lag eller annan författning.
End of Waste	End-of-Waste är ett avfall som upphör att vara ett avfall efter att det genomgått ett återvinningsförfarande och uppfyller följande: - ämnet ska användas allmänt för specifika ändamål - det ska finnas en marknad - ämnet ska uppfylla de tekniska kraven för specifika ändamål, lagstiftning mm - användning ska inte leda till negativa följder för miljön eller människors hälsa Naturvårdsverket har för några material tagit fram kriterier så att dessa kan av-klassificeras som avfall.

Avfall som är att betrakta som återvinningsbara är sådana som kan ersätta jungfruliga material i sådan mängd som behövs för den aktuella konstruktionen och för att en viss funktion ska kunna upprätthållas. Om onödigt mycket avfall används eller om avfallet inte fyller någon funktion kan det istället vara fråga om kvittblivning av avfall.

Exempel på material som kan vara avfall och vara aktuella för anläggningsändamål är:

- *dikesmassor,*
- *asfalt,*

¹ EUROPAPARLAMENTETS OCH RÅDETS DIREKTIV 2008/98/EG av den 19 november 2008 om avfall och om upphävande av vissa direktiv

- *krossad betong och tegel,*
- *mesa,*
- *aska och*
- *sulfidjordar*

3.1 Avfall eller inte?

Avfallsdefinitionen är i vissa fall svår att tolka. I många fall sammankopplas avfall med något som avses bortskaffas. Ibland kan också material betraktas som avfall även om det finns en avsikt att återvinnas på plats². Tillsynsmyndigheten är den aktör som fastställer om materialet ska betraktas som ett avfall eller ej. Tillsynsmyndigheten beslutar också om ett ändamål är att betrakta som kvittblivning eller om åtgärden faktiskt är ett anläggningsändamål, oavsett om hur verksamhetsutövaren själv betraktar materialet.

En restprodukt är något som inte har producerats avsiktligt. En restprodukt kan vara en biprodukt eller ett avfall. Om man inte vet med säkerhet att materialet ska användas så är det att betrakta som ett avfall. Om verksamhetsutövaren är skyldig att göra sig av med materialet är det också att betrakta som ett avfall. I vissa fall kan det också vara så att endast en del av ett material kan användas, och då ska resten av materialet betraktas som ett avfall.

Om materialet kan användas utan vidare bearbetning och om denna användning är laglig samt om restprodukten är att betrakta som en integrerad del av en produktionsprocess kan det normalt betraktas som en biprodukt.

Ett material som har producerats avsiktligt är att betrakta som en produkt.

3.2 Farligt avfall

Avfall som är markerat med en asterisk* i bilaga 4 till avfallsförordningen (SFS 2011:927) klassas som farligt avfall. Ett avfall utan asterisk kan också vara farligt avfall om det innehar någon av de egenskaper som anges i bilaga 1 till samma förordning. En länsstyrelse kan också i ett enskilt fall besluta att ett visst farligt avfall inte ska anses vara det, om avfallsinnehavaren visar att avfallet inte har någon av de farliga egenskaperna som anges i bilaga 1 och att det inte beror på t ex utspädning och blandning med annat avfall, i syfte att inte behöva hantera avfallet som farligt.

Farligt avfall lämpar sig normalt inte för återanvändning eller återvinning vid anläggningsändamål. Dock kan farligt avfall, t ex förorenade massor, som behandlats lämpa sig för återanvändning. Om en verksamhetsutövare vill använda ett farligt avfall för anläggningsändamål ska det först tillståndsprövas, något som också alltid gäller om ett farligt avfall ska hanteras eller mellanlagras, återvinnas eller bortskaffas.

Sådant avfall som bedömts ofarligt kan om det blandas med ett förorenat material komma att bedömas som farligt. För avfall som innehåller sådana ämnen som listas i EU:s POP:s-förordning³ eller har egenskaper så att de kan klassas som utfasningsämnen eller prioriterade riskminskningsämnen

² MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN TILL RÅDET OCH EUROPAPARLAMENTET Tolkningsmeddelande om avfall och biprodukter <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2007:0059:FIN:SV:PDF>

³ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 850/2004 av den 29 april 2004 om långlivade organiska föroreningar (POP:s) och om ändring av direktiv 79/117/EEG

gäller också att de bör klassas som farligt avfall om nivåerna av ämnen överskrider de nivåer som anges i förordningen.

Typiska egenskaper för utfasningsämnena är att de är cancerogena, reproduktionsstörande, persistenta, bioackumulerbara, hormonstörande, kraftigt allergiframkallande eller ozonstörande. Riskminskningsämnena karakteriseras av egenskaperna; mycket hög akut giftighet (hälsa); allergiframkallande, mutagent (kategori 3), hög kronisk giftighet (hälsa), miljöfarligt (långtidseffekter), potentiell PBT/vPvB.

4. Anläggningsändamål

4.1 Verksamhetens syfte

Att bedöma en verksamhets syfte och rimlighet och vilka krav på försiktighetsmått som ska ställas är inte alltid självklart. Ibland kan syftet vara tveksamt och det kan vara svårt att avgöra om åtgärden är en faktisk åtgärd som ska åstadkomma en resurseffektivisering eller om det egentliga huvudsyftet är kvittblivning av avfall. Ytterligare en svårighet kan vara att göra den specifika bedömning som ofta behöver göras i varje enskilt fall.

I Tillsynsvägledningen om schaktmassor⁴ från Miljösamverkan Västra Götaland och Värmland framgår att ett avfall är lämpligt för anläggningsändamål om:

1. **Åtgärden har ett tydligt, motiverat syfte.** Det ska inte vara ett sätt att bli kvitt avfallet. *Vad är syftet med åtgärden? Är massorna lämpade för ändamålet?*
2. **Åtgärden är definierad i tid och rum.** Den ska vara begränsad i tid och av engångskaraktär. *Kommer syftet att uppnås inom rimlig tid? Är anläggningsändamålet motiverat med avseende på placering, storlek och innehåll?*
3. **Åtgärden inte ökar föroreningsbelastningen på platsen** och om den ersätter jungfruliga material. Det är verksamhetsutövaren som ska utreda detta och saknas tillräcklig information kan avfallet behöva provtas.

Som handläggare kan man ställa frågan; *vad verksamhetsutövaren skulle göra om denne inte fick använda avfallet för anläggningen?* Om svaret är att verksamhetsutövaren skulle färdigställa anläggningen i alla fall, men istället använda jungfruliga massor finns det ett syfte och man kan pröva frågan som användning av avfall för anläggningsändamål. Om verksamhetsutövaren inte skulle göra någon konstruktion om det inte fanns ett överskott av massor kan man se det som att det handlar om kvittblivning, och då träder regler om deponering in (*Dom 2011-M 914 Mark- och miljödomstolen i Vänersborg, Dom M 1016-12 Mark- och miljödomstolen i Umeå, Miljösamverkan Västra Götaland och Värmland "Hantering av schaktmassor - tillsynshandledning" samt MMÖD mål 6274-13*).

I Naturvårdsverkets handbok⁵ framgår att skillnaden mellan återvinning och bortskaffande är avgörande för att bestämma av en anläggningsåtgärd är aktuell eller inte. Naturvårdsverket menar också att tidsaspekten spelar roll och *"om tillgången på avfall är så begränsad att det tar mycket*

⁴ Hantering av schaktmassor, tillsynsvägledning från Miljösamverkan Västra Götaland, 2010.

⁵ Naturvårdsverkets handbok 2010:1, Återvinning av avfall i anläggningsarbeten.

lång tid för anläggningen att bli uppförd kan det ifrågasättas om anläggningen verkligen fyller en funktion". Rimlig tid måste dock avgöras från fall till fall och beror på typ av anläggning. Naturvårdsverket exemplifierar detta med "om avfall läggs upp för att bygga en väg men tillgången till avfall är så begränsad att det skulle ta många år innan vägen är färdigställd. I sådana lägen kan behovet av vägen ifrågasättas och därmed också syftet med hanteringen. Det kan istället vara fråga om bortskaffning av avfall."

4.2 Olika anläggningsändamål

Vid det dialogmöte⁶ som hölls mellan tillsynsmyndigheter och verksamhetsutövare inom ramen för detta projekt så listades sådant avfall och sådana anläggningsändamål som förekommer eller har förekommit i Västerbotten. Miljöförvaltningarna i Västerbotten har också i en enkät⁷ fått svara på detta. För att läsaren ska få en översikt av avfall och anläggningsändamål som förekommer eller har förekommit i länet så har vi listat dessa i tabell 1. Andra, och fler exempel på avfall och anläggningsändamål som förekommer eller har förekommit runt om i landet finns exemplifierade i SGI:s rapport om material och anläggningsändamål⁸.

Tabell 1: Avfallsslag och anläggningsändamål som förekommer eller har förekommit i Västerbotten.

Fogsand	Mellan betong plattor
Grönlut	Tätskikt
Mesa, grönlutslam	För att täcka sulfidjordar i konstruktioner, mesa också för att binda metallutsläpp, som slitlager och ballastprodukt
Asfalt	Återanvänds (ej PAH-rik asfalt till slitlager)
Oljegrus	Bärlager
Flygaska	Tätskikt (liten tillgång)
Järnsand	Har använts för väg- o husgrunder samt som blästersand.
Slam	Gräsytor, tätskikt deponier
Schaktmassor	Gräsmattejord (grönytor sand, jord, torv)
Stenmjöl	Deponibotten tillsammans med bentonit (kan säljas)
Dikningsmassor	På plats
Tegel o betong	Inblandning i annat
Avbaningsmassor från takter	Används för att täcka takten när den ska återställas. (Obs ej avfall)
Andra typer av avfall som används i Västerbotten: rester från krossproduktion, t ex sulfidjordar, rejektslam från pappermassaindustri, bark, hyttsten, aska (bottenaska, från biobränsleförbränning och avfallsförbränning)	
Andra typer av anläggningsändamål: efterbehandling av takter, bullervallar, anläggningsvägar, tryckbankar, cykelvägar, parkerings-, upplags- eller uppställningsytor, husgrunder.	

4.3 Deponitäckning ovan tätskikt

Avfall eller massor kan användas ovan tätskiktet på deponier vid sluttäckning för att anpassa är att återskapa en "landskapsmiljö" och att dränera bort vatten samt skydda tätskiktet från yttre påverkan ovanifrån. Beroende på avfallets egenskaper kan avfallet användas i något av det så kallade

⁶ Dialogmöte Avfall för anläggningsändamål, Miljösamverkan Västerbotten och verksamhetsutövare, 130924 (bilaga 2)

⁷ Enkät Miljösamverkan Västerbotten till länets kommunala miljöförvaltningar, våren 2013 (bilaga 1)

⁸ SGI Material och användningsområden. Underlag i Naturvårdsverkets regeringsuppdrag "Återvinning av avfall i anläggningsarbeten" Varia 572.

täckskiktets (vilket placeras ovan tätskiktet) olika skikt; dräneringsskikt, skyddsskikt och/eller växtetableringsskikt.

Tillsynsmyndigheten ska alltid godkänna en sluttäckning av deponier. Kravet på sluttäckning kan ha regleras i deponins tillstånd eller i en avslutnings- eller anpassningsplan. Observera dock att äldre deponier oftast saknar avslutnings- eller anpassningsplaner och också då kraven på sluttäckning. Det som avgör om en sluttäckning kan betraktas som godkänd är förutom själva täckningens konstruktion även platsspecifika förhållanden och spridningsförutsättningar för föroreningar.

I MÖD 2007:29 och MÖD 2008:7 framgår att Naturvårdsverket och Miljööverdomstolen har olika syn på vilka krav som ska ställas på massor/avfall som ska användas vid en sluttäckning av deponi ovan tätskikt. Naturvårdsverket menar att det är troligt att människor kommer att vistas inom deponiområdet på längre sikt och att man behöver säkerställa att endast föroreningsnivåer som inte är skadliga för människa och miljö tillåts även om området kan vara förenat med vissa restriktioner. Naturvårdsverket har tagit fram gränsvärden för detta, se tabell 3 nedan. Miljööverdomstolen har i de tidigare domarna haft en annan syn där man har tillåtit föroreningsnivåer upp till de nivåer som anges i riktvärdena för Mindre känslig markanvändning, MKM (vid efterbehandling av förorenade områden). MÖD anger också att en avslutad deponi inte är lämplig som en framtida rekreativ miljö utan att den alltid bör vara förenad med restriktioner varför högre föroreningsvärden än de Naturvårdsverket rekommenderar kan tillåtas. Naturvårdsverket anger dock i sin handbok 2010:1 en mer restriktiv hållning.

4.4 Mellanlagring

Mellanlagring av avfall för senare återvinning i anläggningsändamål kan bli aktuellt när det inte finns avsättning för materialet direkt. Avfallet kan vara exempelvis uppriven asfalt, schaktmassor, aska och mesa.

Anläggningar för mellanlagring av avfall kan vara anmälningspliktiga eller tillståndspliktiga enligt miljöprövningsförordningen. Enligt 29 kap 2 § kod 90.40 miljöprövningsförordningen är anläggningar för mellanlagring av annat avfall än farligt avfall anmälningspliktig från 10 ton upp till 30 000 ton om avfallet är avsett för byggnads- eller anläggningsändamål. Över 30 000 ton är verksamheten tillståndspliktig hos länsstyrelsen enligt 29 kap 1 § kod 90.30 miljöprövningsförordningen.

Uppläggning av material under anläggningstiden anses inte vara mellanlagring. Kortare omlastning (några få dagar) bedöms inte heller utgöra mellanlagring. Mellanlagring kan det anses bli när avfallet körs till en annan plats eller när entreprenaden är klar. Mellanlagringen får ske i 1 år innan materialet bortskaffas eller 3 år innan det återvinns. Om ett avfall ligger längre än 1 år innan det bortskaffas eller 3 år innan det återvinns kan upplaget bli en deponi och ska anmälas då eller tillståndsprövas i enlighet med miljöprövningsförordningen.

5. Prövning

5.1 Faktorer till grund för prövning

Naturvårdsverket har fastställt vissa givna halter av förorenande ämnen som kan fungera som indikatorer för att bedöma risken att använda avfall i anläggningsändamål och vid deponitäckning. Vad gäller absolut gränsdragning mellan anmälnings- eller tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet

saknas generella haltvärden och kriterier. En provning krävs därför av tillsynsmyndigheten i varje enskilt ärende. Faktorer som *avfallets egenskaper, konstruktionen och lokaliseringens lämplighet* bör alltid bedömas (tabell 2). Även risken för olägenheter såsom buller, lukt och damning bör vägas in i bedömningen.

Tabell 2: Faktorer som ligger till grund för bedömning av åtgärd där avfall ska användas för anläggningsändamål (Källa: NV handbok 2010:1⁹)

Avfallets egenskaper	Föroreningsinnehåll (halter av utfasningsämnen, prioriterade riskminskningsämnen och övriga föroreningar i det fasta materialet). Jfr de 13 kritiska ämnena. Lakbarhet (initial halt i lakvätska, lakbarhet i längre tidsperspektiv) Fysikaliska egenskaper (kornstorlek, damningsbenägenhet, krossbarhet) Kemikaliska egenskaper (pH, buffringsförmåga, innehåll av andra ämnen) Biotillgänglighet (genom intag och inandning, upptag i växter) Vattengenomsläpplighet, vattenmättnad Gasbildning (avgång av flyktiga föroreningar) Långtidsstabilitet hos avfallet (vittring, nedkrossning vid belastning)
Konstruktionens egenskaper	Storlek (yta och tjocklek, totalt och för den del som utgörs av avfall) Placering av avfallet i konstruktionen Skyddsskikt och tätskikt (material, mäktighet) Vattengenomsläpplighet, vattenmättnad Dräneringar (reglering av vattennivåer, snabba transportvägar) Möjlighet för växtetablering (skydd mot erosion, ätliga växter) Andra skyddsåtgärder (speciella tätskikt, stabilisering av avfallet) Långtidsstabilitet (konstruktion, skydds- och tätskikt, dräneringar)
Lokaliseringens lämplighet	Markanvändning vid anläggningen och i dess omgivning (människor, markmiljö, djurliv) Dräneringar (reglering av vattennivåer, snabba transportvägar) Grundvattenförhållanden (nivåer, strömningsriktningar, flöden samt förekomst av uppströmmande grundvatten) Skyddsobjekt (grundvatten, brunnar, utströmningsområden, våtmarker, sjöar och vattendrag) Placering i förhållande till skyddsobjekt (avstånd, transporttider)
Övrigt	Försiktighetsåtgärder vid byggande Krav på säkerhetsavstånd

I tabell 3 listas halter för Nivå mindre än ringa risk och Nivå deponi ovan tätskikt. Vid känsliga recipienter kan strängare krav komma att ställas. Om man misstänker höga halter av föroreningar i avfallet eller om dess innehåll är okänt kan också provtagningar behöva genomföras, tillsynsmyndigheten ställer då krav på det. I handbok 2010:1 anges vilka provtagnings- och analysmetoder som bör användas. Även andra ämnen än de som anges i tabellen kan förekomma i sådan omfattning att en konstruktion omfattas av anmälnings- eller tillståndsplikt.

⁹ Naturvårdsverkets handbok 2010:1, Återvinning av avfall i anläggningsarbeten

Tabell 3: Vägledning vad gäller nivåer för föroreningshalter för Nivå mindre än ringa och Nivå deponitäckning (Källa NV-handboken 2010:1)

	Nivå mindre än ringa			Nivå deponitäckning ovan tätskikt		
	HALT mg/kg TS	LAKBARHET Co LS 0,1l/kg mg/kg	LAKBARHET Li/s 10 l/kg (mg/kg)	HALT mg/kg TS	LAKBARHET Co L/S 0,1l/kg mg/kg	LAKBARHET L/s 10 l/kg (mg/kg)
As	10	0,01	0,09	10	0,05	0,4
Pb	20	0,05	0,2	200	0,1	0,3
Cd	0,2	0,01	0,02	1,5	0,004	0,007
Cu	40	0,2	0,8	80	0,2	0,6
Cr tot.	40	0,2	1	80	0,06	0,3
Hg	0,1	0,001	0,01	1,8	0,001	0,01
Ni	35	0,1	0,4	70	0,2	0,6
Zn	120	1	4	250	0,8	3
Klorid	-	80	130	-	6200	11000
Sulfat	-	70	200	-	2900	8500
PAH-L	0,6	-	-	3	-	-
PAH-M	2	-	-	10	-	-
PAH-H	0,5	-	-	2,5	-	-

5.2 Föroreningsrisk - Mindre än ringa

Avfall som med inga eller låga föroreningsnivåer, dvs. nivåer som ligger under värdena för Nivå ringa risk i tabell 3 betraktas som icke-anmälningspliktiga verksamheter (U-verksamheter). Dock, om en U-verksamhet väsentligt kan påverka eller ändra naturmiljön så ska en anmälan för samråd göras enligt Miljöbalkens 12 kap 6§ (12:6-samråd). En sådan anmälan ska göras till den myndighet som utövar tillsynen över verksamheten (se även avsnitt 5.6).

5.3 Föroreningsrisk - Ringa

Så snart ett avfall har ett totalinnehåll av någon parameter överstigande nivån för mindre än ringa risk eller en lakbarhet överstigande de nivåer som anges i tabell 3 så krävs en anmälan till kommunen. Föroreningsrisken är ringa. Ofta är detta mindre anläggningar och i normalfallet bör det inte finnas behov av skyddsåtgärder för att hindra att föroreningar sprids från avfallet. Det ska heller inte finnas behov av någon omgivningskontroll efter att anläggningen är byggd. Föreläggande om försiktighetsmått vid uppförande av anläggningen samt för att passiva skyddsåtgärder vidtas kan dock vara nödvändigt.

5.4 Föroreningsrisk - Mer än ringa risk

Användning av avfall för anläggningsändamål där föroreningsrisken är mer än ringa är tillståndspliktig. I samband med en miljöprövning kan ett tillstånd förenas med villkor, och det är viktigt att information kring användning av avfall med högre föroreningshalt finns kvar på lång sikt. Ett sätt att bevara information om krav i föreläggande eller förbud kan vara att skriva in informationen i fastighetsregistret (MB 26:15).

För att en anläggning ska upprätthålla sin funktion kan underhåll krävas så att föroreningsrisken från anläggningen inte ökar t ex. om avfallets egenskaper eller skyddsbarriärers funktion förändras över tiden. När en anläggning har färdigställts övergår verksamheten från att vara tillståndspliktig till att vara en s.k. U-verksamhet. Ett tillstånd för anläggningsändamål bör tidsbegränsas, både vad gäller när åtgärderna ska ha satts igång och när de ska vara färdigställda. Vid den senare tidpunkten upphör

tillståndet att gälla. Anläggningsändamålet har ofta en engångskaraktär och kan avgränsas i tid och rum.

Att ansöka om tillstånd kan vara tidskrävande och ett ärende kan ta ett antal månader att handlägga. Hur man söker tillstånd framgår av Länsstyrelsen i Västerbottens information om ["Att söka tillstånd"](#).

5.5 Att bedöma provningsnivå

Naturvårdsverket motiverar avsaknaden av haltgränser för gränsdragningen mellan C- och B-verksamheter med att *"när föroreningsrisken blir större blir den mer komplex och därmed spelar anläggningsspecifika och platsspecifika faktorer större roll varför generella riktvärden inte är lämpligt"*.

Däremot anger Naturvårdsverket i sin handbok 2010:1 ett antal faktorer som kan beaktas för att dra gränser mellan anmälnings- och tillståndspliktiga verksamheter (se tabell 4). Det kan även vara relevant att jämföra halter i avfallet med bakgrundshalter eller naturligt förekommande halter och/eller utgå från hälsorisker och den exponeringsgrad som människor kan utsättas för. Risken kan också behöva bedömas utifrån markhänsyn och vilken påverkan ett fungerande ekosystem tål.

Tabell 4: Faktorer som ligger till grund för bedömning av provningsnivå då avfall avses användas för anläggningsändamål. Observera dock att en provning måste ske i varje enskilt fall. (Källa: NV-handboken 2010:1)

Nivå Mindre än ringa risk (U)	Nivå Ringa föroreningsrisk (C)	Nivå Mer än ringa risk (B)
Ev. samråd enl. MB 12:6 om en väsentlig förändring av naturmiljön sker. Ev. strandskyddsdispens, marklov.	C-verksamhet Anmälan	B-verksamhet Tillståndsprövning
Icke nämnvärda föroreningshalter	Lägre föroreningshalter	Högre föroreningshalter
Storlek på anläggning mindre än värden i beräkningsmodell	Mindre anläggningar, ex parkeringsplats (mindre anläggningar kan också innebära en mer än ringa föroreningsrisk)	Större anläggningar, ex större vägbyggen
Det förutsätts att det saknas kunskap om var avfallet återvunnits	Genom anmälan förutsätts att kunskap finns bevarad om platsen där avfallet återvunnits – inkl. bedömning om platsen lämplighet	Genom tillståndsprövningen förutsätts att kunskap finns bevarad om platsen där avfallet återvunnits
Skyddet för markmiljön bör ge 95% skydd för marklevande organismer	Skyddet för markmiljön bör ge minst 50% skydd för marklevande organismer (då det förutsätts att mtrl ej flyttas till de mest känsliga platserna)	Skydd för markmiljön avgörs i tillståndsprövningen. Om markmiljön behöver skyddas är dock ett lägre skydd än 50% inte meningsfullt
Bakgrundshalt utgår från nationella bakgrundshalter	Skyddet för markmiljön kan anpassas till lokal bakgrundshalt	
Inget behov av ekonomisk säkerhet	Inget behov av ekonomisk säkerhet	Möjligt med ekonomisk säkerhet för återställande när anläggningen tagits ur drift samt för övervakning,

		kontroll och underhåll av skyddsåtgärder
Nivåer är framtagna så att skyddsåtgärder för att förhindra förorening ej behövs	I normalfallet inte behov av särskilda skyddsåtgärder för att förhindra förorening	Särskilda skyddsåtgärder för att minska risken för spridning av förorening kan behövas
Verksamhet anmäls ej men försiktighetsmått enl. MB ska vidtas	I normalfallet föreläggande om att försiktighetsmått för att säkerställa funktionen hos passiva skyddsåtgärder i konstruktionen samt försiktighetsmått i samband med uppförande	Villkor om särskilda skyddsåtgärder kan behövas Villkor om skyddsåtgärder i samband med uppförande kan behövas Villkor för att säkerställa funktionen hos passiva skyddsåtgärder kan behövas
Nivåer är framtagna så att omgivningskontroll efter att anläggningen är uppförd inte behövs	I normalfallet inte behov av omgivningskontroll efter att anläggningen är uppförd	Villkor för omgivningskontroll efter att anläggningen är uppförd kan behövas
De 13 ämnena under nivåerna i tabellen	Ang. de 13 ämnena - minst 1 ämne ovan nivåer, totalt sett låga föroreningshalter	Ang. de 13 ämnena -Minst 1 ämne ovan nivåer Totalt sett höga föroreningshalter
Ang. övriga farliga ämnen - Ingen förekomst av ämnen som medför förorening	Ang. övriga farliga ämnen - Ingen förekomst av ämnen som medför förorening	Ang. övriga farliga ämnen - Ingen förekomst av ämnen som medför förorening
Ingen risk för damning, grumling eller övrig negativ påverkan	Ringa risk för damning, grumling eller annan negativ påverkan	Mer än ringa risk avseende damning, grumling eller annan negativ påverkan
Ok pga. att massornas föroreningsrisk är mindre än ringa och alltså inte ska påverka grundvattnet	Massorna bör normalt inte komma i kontakt med grundvatten	Massorna bör normalt inte komma i kontakt med grundvatten
Inga U-verksamheter inom skyddade område (miljö och arter)	Verksamheten kan beröra skyddat område. Observera att verksamheten kan vara tillstånds- eller dispenspliktig enl. MB 7 kap	
Inget behov av skyddsåtgärder	Kan finnas behov av skyddsåtgärder	Finns behov av särskilda skyddsåtgärder

5.6 Tillsynsmyndighetens handläggning

Handläggningsgång då en anmälan kommer in

1. Behöver anmälan kompletteras för att gå att bedöma?
2. Är det fråga om ett avfall eller kan det vara en biprodukt? (se 15 kap 1 § MB)
3. Kan verksamheten bedömas som återanvändning av avfall i anläggningsändamål:
 - Finns ett verkligt behov av att utföra anläggningen och fyller den en funktion?
 - Ersätter avfallet något traditionellt anläggningsmaterial som grus eller berg, som anläggningen annars kommer att byggas av?
 - Är avfallet lämpligt för den anläggning som ska byggas. (Massor med mycket organiskt

innehåll är t ex ofta inte lämpliga)?

- Används bara den mängd material som behövs för att konstruera anläggningen?
- Kommer anläggningen att kunna utföras under en relativt begränsad tidsperiod (får inte ta flera år att få klart och tillföra små mängder då och då)?

Om man inte kan svara ja på ovanstående frågor kan det vara fråga om bortskaffning av avfall. (Kan behövas tillstånd för deponi, eller samråd med länsstyrelsen enligt 12:6 MB)

Om ett anläggningsändamål bedöms finnas:

4. Är provningsnivån rätt?

Värdera det underlag som verksamhetsutövaren redovisar som stöd för att verksamheten bara innebär ringa föroreningsrisk och bedöm om den slutsatsen är rimlig (jämför med kriterier i tabell 4 ovan) – annars förelägg verksamhetsutövaren om att söka tillstånd istället. För att få en bättre uppfattning om föroreningsinnehållet är högt kan man även jämföra med nivåerna för deponitäckning i samma handbok, samt Naturvårdsverkets generella riktvärden för förorenad mark. Man ska dock ha i åtanke att de nivåerna är högre än de som finns i handboken och de är riktmärken för när det är möjligt att det inte är miljömässigt och ekonomiskt motiverat att sanera. Det är alltså inte halter som ska tillämpas vid återanvändning och medveten spridning av föroreningar i samhället. I normalfallet är det heller inte tillåtet att öka föroreningsbelastningen på en plats.

En bedömning behöver även göras av om avfallet kan innehålla andra föroreningar/ämnen än de som finns i handboken, och vilka risker det kan medföra.

Är innehållet osäkert behöver anmälan kompletteras med analyser på totalinnehåll och lakning. Så snart antingen totalinnehåll eller utlakning för någon parameter är högre än nivån för ringa risk, gäller att användningen inte kan bedömas som mindre än ringa risk.

För t ex bergmaterial från gruvor kan syraproducerande potentialen också behöva bestämmas.

Vid bedömning av vilken provningsnivå som är lämplig ska man inte väga in de eventuella skyddsåtgärder som kan vidtas, då skyddsåtgärder kan falla. Eftersom risken för förorening bör bedömas utan hänsyn till särskilda skyddsåtgärder bör det inte vara fråga om höga föroreningshalter i avfallet som används i anläggningar som anmäls till kommunen. Höga halter av föroreningar bör medföra att föroreningsrisken inte endast är ringa och att verksamheten är därmed är tillståndspliktig.

Bedöm vilka som bör få möjlighet att yttra sig över anmälan (statliga och kommunala myndigheter samt organisationer och enskilda som kan ha ett särskilt intresse i saken). Anmälan ska alltid skickas till länsstyrelsen för kännedom. Vid behov kan anmälan skickas på remiss till länsstyrelsen. Var tydlig med att ange om ni förväntar er svar på remissen. . Om ett fåtal privatpersoner berörs kan personliga utskick göras. I de fall det är svårt att bedöma hur många och vilka som kan beröras är det lämpligare att kungöra ärendet i lokaltidning.

Om uppgifter tillförs ärendet från någon annan än verksamhetsutövaren behöver dessa synpunkter kommuniceras med verksamhetsutövaren innan något beslut tas i ärendet (16, 17 §§ förvaltningslagen SFS 1986:223).

Avvägningar vid bedömning av anmälan

Generella grunder för avvägningar

Miljöbalkens portalparagraf (1:1)

Målen med miljöbalken finns sammanfattat där och alla avvägningar enligt reglerna i miljöbalken ska göras mot bakgrund av de bestämmelserna. Alla bestämmelser i miljöbalken ska tillämpas på ett sådant sätt att balkens mål och syfte bäst tillgodoses.

Allmänna hänsynsreglerna (kap 2)

De allmänna hänsynsreglerna är de viktigaste generella grunderna för avvägningar som man använder. Dessa regler ligger till grund när myndigheter kräver något av en verksamhetsutövare utöver vad som kan gälla enligt preciserade regler. Man måste alltid göra en rimlighetsavvägning enligt 2:7 vid avvägningar mot bestämmelserna i 2 kap.

Bestämmelserna om hushållning med mark- och vattenområden (3-4 kap)

Bestämmelserna i 3-4 kap ska bara tillämpas vid bedömning av en anmälningspliktig verksamhet enligt 9:6, ifall det är fråga om en ändrad användning av mark- och vattenområde. Man bör ta ställning till om verksamheten går att förena med en från en allmän synpunkt lämplig användning av mark och vattenresurserna samt om den stämmer överens med översiktsplanen. (OBS! Det är endast tillstånd och dispenser som inte får meddelas i strid mot detaljplan eller områdesbestämmelser).

Bestämmelser om miljökvalitetsnormer (5 kap)

Avvägning utifrån de allmänna hänsynsreglerna får inte innebära att en miljökvalitetsnorm åsidosätts. Miljökvalitetsnormer finns i dagsläget för utomhusluft, fisk- och musselvatten samt buller.

Natura 2000

Om verksamheten kan påverka ett område som ingår i Natura 2000 ska det särskilt bevakas att en gynnsam bevarandestatus upprätthålls för de livsmiljöer och arter som behöver skyddas inom området.

EG-rätt

Utöver ovanstående kan det finnas EG-förordningar och direktiv som är tillämpliga. Förordningarna är direkt bindande och har samma status som svensk lag. Är direktiv införlivade i svensk lagstiftning gäller den lagstiftningen i första hand, till dess motsatsen bevisats av EG-domstolen.

Särskilda grunder för avvägningar

I de flesta fall är det inte bara de generella grunderna som man använder sig av. De speciella regler som gäller måste också beaktas. Dessa regler finns i 7-15 kap MB och i de förordningar och föreskrifter som meddelats med stöd av bestämmelser i ovanstående kapitel.

När anmälningsärendet är tillräckligt utrett ska myndigheten som handlägger ärendet meddela föreläggande om försiktighetsmått, förbjuda verksamheten eller förelägga verksamhetsutövaren

om att söka tillstånd istället. Om inga sådana åtgärder är nödvändiga ska verksamhetsutövaren underrättas om att ärendet för närvarande inte föranleder någon åtgärd från myndighetens sida.

Eftersom ett beslut efter en anmälan inte ger något skydd mot nya krav motsvarande den rättskraft ett tillstånd ger, kan myndigheten återkomma med nya krav om det visar sig behövas.

Exempel på saker som kan behöva regleras är:

- mängden avfall som får användas
- hur avfallet får lagras i väntan på användning
- åtgärder för att se till att inte andra massor läggs på platsen olovligt
- åtgärder mot damning och grumling
- arbetstider och bullernivåer
- okulärbesiktning av varje enskilt lass
- maximalt tillåtna föroreningsnivåer i materialet och ev. krav på provtagning av olika delmängder om massornas innehåll kan variera
- eventuella referensprovtagningar på grundvatten eller mark innan avfallet förs till platsen
- förslag till kontrollprogram som ska omfatta kontroll av tillförda schaktmassor (mottagningskriterier), anläggningskontroll och omgivningskontroll vid byggandet och eventuellt medan anläggningen är i drift (så länge tillsynsmyndigheten finner behov av provtagningen)
- maximal tid för att färdigställa anläggningen
- årlig redovisning av mängd, volym och ursprung av massor som använts samt kartunderlag som visar utfyllnadens omfattning. (Obs! om anläggningen tar flera år att bygga pga. att små mängder material tillförs då och då kan det vara fråga om bortskaffande)
- underrättelse när anläggningen är färdigställd
- entreprenörer ska informeras om skyddsåtgärder som ska vidtas
- krav vid avveckling/rivning
- krav att meddela om ändring av verksamheten behöver göras
- dokumentation om var avfallet läggs bör föras in i fastighetsregistret

Att verksamheten ska bedrivas i enlighet med vad som framgått i anmälan och i enlighet med övriga åtaganden verksamhetsutövaren gjort kan vara bra att ta med allra först i ett föreläggande om försiktighetsmått.

Lagstöd och motivering

Beslut måste alltid motiveras och fattas utifrån bestämmelser som finns i lagstiftningen.

Hänvisning till de paragrafer man stöder sig på ska finnas med. Rättigheten att förelägga och förbjuda verksamheter finns i 26:9 MB och ska alltid anges. Därutöver lägger man till de paragrafer som de specifika kraven eller förbudet grundar sig på, ofta paragrafer i hänsynsreglerna samt ytterligare speciallagstiftning.

Beslut på delegation eller av nämnd

Beslut fattas antingen av nämnden eller av handläggare, om delegation finns för den typen av beslut.

Överklagan

I de fall ett beslut är fattat ska det alltid framgå att beslutet går att överklaga och bilägga information om hur överklagande går till. Ett beslut går överklaga inom tre veckor efter att verksamhetsutövaren tog del av beslutet. För att kunna kontrollera om överklagandet inkommit i tid måste alltid beslut skickas rekommenderade med mottagningsbevis så det finns uppgift om när verksamhetsutövaren fick beslutet.

Information om avgift

Det kan vara lämpligt att informera om den avgift som är kopplad till handläggningen av anmälan samt informera om hur betalning ska ske.

Kopia

Kopia på beslut bör alltid skickas till länsstyrelsen (FMH §25d). Ett beslut bör även det skickas till länsstyrelsen och andra, t ex enskilda, som lämnat synpunkter i ärendet.

Överträdelser av lagstiftningen

Att med uppsåt eller av oaktsamhet låta bli att göra en anmälan innan man påbörjar anmälningspliktig verksamhet är straffbelagt i 29 kap 4 § (otillåten miljöverksamhet som kan leda till böter eller fängelse i högst två år). Straffbarhet enligt samma paragraf (pkt 1 c) gäller om man inte beaktat att göra anmälan inom den tidsram som föreskrivs i 9:6c).

Samråd enligt 12:6 miljöbalken

Om en åtgärd inte är anmälnings- eller tillståndspliktig men kan komma att utgöra en väsentlig förändring av naturmiljön krävs samråd enligt miljöbalkens 12 kap 6 §. En verksamhet som ska anmälas för samråd får påbörjas tidigast sex veckor efter anmälan om inte tillsynsmyndigheten anger något annat.

Tillsynsmyndigheten kan meddela föreskrifter om vilka uppgifter en anmälan för samråd ska innehålla. Tillsynsmyndigheten har också rätt att förelägga en verksamhetsutövare vars verksamhet ska anmälas till 12:6-samråd om att vidta åtgärder för att begränsa eller motverka skada på naturmiljön, eller om åtgärderna inte är tillräckliga förbjuda verksamheten. Regeringen (den myndighet som regeringen bestämmer) har också rätt att meddela föreskrifter om att det inom t ex vissa områden eller för vissa typer av verksamheter alltid ska göras en anmälan för samråd.

Exempel på verksamheter som bör anmälas för 12:6-samråd är större schaktningar och dräneringar, förvandling av åkermark till skogsmark samt skydds- och kompensationsdikning. I tveksamma fall bör anmälan göras eftersom en icke anmäld påbörjad verksamhet kan leda till straff om verksamheten borde ha varit anmäld. Samrådsbestämmelserna bör även tillämpas på kulturmiljöer om de kan sägas utgöra naturmiljöer (normalt ej bebyggda tätortsmiljöer, parker, tomt- och gårdsmarker eller andra exploaterade områden). 12:6-samråd är inte aktuellt vid byggande av allmän väg eller järnväg då speciallagstiftning gäller i de fallen.

Allt som man vill ha koll på ur miljösynpunkt så kan den rymmas inom 12:6-samråd. Det finns en e-tjänst så att man kan lägga upp allt på internet, finns för ledningar, husbehovstäkter, vindkraft

samt övrigt (här ingår avfall för anläggningsändamål). Be verksamhetsutövaren fylla i blanketten på e-tjänsten och att de bifogar karta och ev. dokument. Det är kostnadsfritt att anmäla till 12:6-samråd. Be VU fylla i [länsstyrelsens elektroniska blankett](#) för detta.

Strandskyddsdispens

Även om verksamheten bedömts anmälningspliktig kan anläggningen även kräva strandskyddsdispens om den ska placeras närmare än 100 meter, och i vissa fall 300 meter från strandlinjen.

Marklov

Leder anläggningen till att marknivån höjs med mer än 0,5 meter och området ligger inom detaljplanlagt område kan marklov krävas.

Vattenverksamhet

Vissa anläggningsändamål kan vara vattenverksamheter och då kan tillstånd för detta behövas. Exempel är upplag av muddringsmassor inom strandskyddsområde i vatten. Anmälningspliktiga vattenverksamheter är belagt med en avgift. Om en åtgärd som innebär att ett dike som grävs måste markavvattnas så är detta att betrakta som en vattenverksamhet, i andra fall är åtgärden inte att betrakta som vattenverksamhet

Inskrivning i fastighetsregistret

I de fall det bedöms viktigt att information om att avfallet finns på en viss fastighet ska vara tillgängligt för eventuella framtida ägare av fastigheten, kan ett föreläggande eller förbud skickas till inskrivningsmyndigheten för inskrivning i fastighetsregistret.

Egenkontroll och ansvar under användning och vid rivning

En verksamhetsutövare av anmälningspliktig verksamhet är skyldig att följa bestämmelserna i 26:19 MB samt i förordningen om verksamhetsutövares egenkontroll (SFS 1998:901).

5.7 Tillsyn av anläggningar

Kommunens miljöförvaltning eller motsvarande är tillsynsmyndighet över s.k. anmälningspliktiga C-verksamheter och s.k. U-verksamheter vilka är miljöfarliga verksamheter utan anmälningsplikt. Länsstyrelsen har normalt tillsyn över tillståndspliktiga verksamheter om inte kommunen har övertagit tillsynen. Den tillsynsmyndighet som har tillsynsansvar på den aktuella verksamheten kommer sedan att bedriva tillsyn, vilket innebär att den kontrollerar att verksamhetsutövaren följer sitt tillstånd, i de fall de har ett tillstånd, och de eventuella beslut om försiktighetsmått som de har fått samt övriga lagar och regler. Detta kan ske genom till exempel inspektionsbesök på plats och/eller genom granskande av handlingar. En annan uppgift är att genom rådgivning och information skapa förutsättningar för lagars ändamål ska tillgodoses. För tillsyn, se även bilaga 8 med Miljösamverkan Skånes checklista för tillsyn.

6. Specifika avfall

I avsnitt 6 beskrivs sådana typer av avfall som är vanligt förekommande när verksamhetsutövare i Västerbotten vill använda avfall för anläggsändamål. För varje avfallstyp finns en allmän beskrivning, en beskrivning om förekommande användningsområden samt en beskrivning om eventuella

föroreningsrisker. I detta handläggarstöd finns ytterligare fakta och information som kan vara bra att känna till vid prövning (gråmarkerat nedan).

6.1 Betong, tegel, keramik eller liknande

Allmänt

Krossad betong, krossat tegel, keramikavfall eller glaskross som är fritt från föroreningar och fritt från annat avfall som armeringsjärn, isolering, trärester mm kan användas för anläggningsändamål.

Användningsområden

I SGI:s sammanställning¹⁰ över användningsområden anges att krossad betong eller krossat tegel används som bärlager i cykelvägar, på parkeringsytor eller som utfyllnadsmaterial i vägar samt i bullervallar. Glaskross har inte använts i någon direkt utsträckning men flera kommuner och länsstyrelser anser att det finns en potential att använda materialet vid anläggningsändamål.

Eventuella föroreningsrisker

Normalt sett är inte användningen av krossad betong, krossat tegel, keramikavfall eller glaskross förenat med föroreningsrisker. Dock behöver alltid avfallets karaktär vara känd (och dokumenterad) innan användning godkänns. Krossad betong, krossat tegel, keramikavfall eller glaskross som är fritt från föroreningar, kan också åstadkomma till exempel grumling och damning vid användning och detta är en risk som också måste bedömas. Därför kan eventuella skyddsåtgärder behöva vidtas även då dessa material används. Andra olägenheter som kan uppstå vid anläggandet är buller eller andra typer av störningar pga. Att transporter till och från anläggningen kan orsaka olägenhet.

Att tänka på vid prövning

Material som krossad betong, keramik och tegel kommer ofta från bygg- och rivningsavfall. Naturvårdsverket anger att detta material ibland innehåller metaller varför kunskap om material karaktär är nödvändig innan konstruktion godkänns. Fundera också på om det kan finnas blåbetong? Om så är fallet kan det ev. vara olämpligt att använda betongen under bostadshus.

6.2 Gråberg

Allmänt

Gråberg uppstår vid gruvbrytning och är det berg som inte är malm. Beroende på gråbergets karaktär och innehåll av sulfid är gråberget mer eller mindre lämpat att använda för anläggningsändamål. Gråberg med höga sulfidhalter kan vara rent olämpligt att använda för anläggningsändamål. Vid anmälan eller tillståndsansökan där gråberg ska användas i en konstruktion är det därför viktigt att gråbergets karaktär och egenskaper framgår. Om gråberg används som fyllnadsmaterial för att stabilisera gruvgångar i gruvbrytningsprocessen ska det inte klassas som ett avfall.

Användningsområden

Exempel på användningsområden för gråberg är dammvallar, fyllnadsmaterial i mindre vägar eller vid vägöverbyggnader.

Eventuella risker

¹⁰ SGI Material och användningsområden. Underlag i Naturvårdsverkets regeringsuppdrag "Återvinning av avfall i anläggningsarbeten" Varia 572.

Vid deponering av gråberg utsätts gråberget för syre och vatten som kan leda eller leder till vittring och utlakning av metaller. Om gråberget är sulfidhaltigt innebär detta en försurning vilket i sin tur kan leda till att mycket stora mängder metaller lakas ut. Detta kan i sin tur få följden att ett dränagevatten måste samlas upp och renas innan det släpps ut till recipient.

Att tänka på vid provning

Gråberg som används för anläggningsändamål ska vara inert enligt utvinningsavfallsförordningen (mindre än 1 % sulfidsvavelhalt och kvoten mellan neutraliseringspotentialen och den syrabildande potentialen ska vara större än 3) och klara kraven enligt NV:s handbok 2010:1. Om gråberget innehåller höga sulfidhalter kan användning av materialet behöva villkoras och försiktighetsmått kan behöva vidtas. Det är också viktigt att dokumentera och spara uppgifter om var gråberget har använts.

Länsstyrelsen Västerbotten har haft en diskussion med Naturvårdsverket om lämpligheten att använda gråberg vid anläggningsändamål och att gråberget i vissa fall borde klassas som ett farligt avfall. Avfallsförordningen innehåller i dagsläget ingen avfallstyp med asterisk för syrabildande gråberg. I dagsläget finns inget svar om så är fallet men om det skulle bli aktuellt att klassa gråberget som ett farligt avfall bör anläggningen alltid tillståndsprövas.

6.3 Sulfidjordar

Allmänt

Sulfidjordar förekommer på många ställen längs norrlandskusten. Det finns viss juridisk problematik förenat med användning av materialet. För det första finns en problematik huruvida materialet är ett avfall eller inte, vilket som tidigare nämnts avgörs av syftet med den åtgärd till vilken man tänker använda materialet. Därtill finns en problematik då sulfidjord är en naturligt förekommande jordart som innehåller svavel och tungmetaller vilket får konsekvensen att jorden i kontakt med syre ger upphov till ett surt lakvatten. Så länge som sulfidjorden ligger under grundvattenytan (dvs. under syrefria förhållanden) påverkar den dock inte omgivningen. Sådan sulfidjord som naturligt ligger ovanför grundvattenytan har i normalfallet sedan länge lakats ur och dess innehåll av skadliga ämnen är därför lägre. Detta innebär att om sulfidjordar används för anläggningsändamål måste de täckas med ett tätt skikt (t ex morän) för att en syrefri miljö ska bestå.

Användningsområden

Enligt SGI¹¹ kan sulfidjordar vara aktuella att använda vid vägbyggen, vid anläggning av bullervallar eller vid andra typer av utfyllnader. I Västerbotten används sulfidjord bland annat för att anlägga bullervallar eller terrängmodeller (MMÖD anser dock att terrängmoduleringar inte är ett anläggningsändamål utan en deponi (M6274-13)). Det har även förekommit att sulfidjord har använts för utfyllnad ojämnheter i terrängen. Sulfidjord är inte lämpligt att använda som byggmaterial eftersom det har en låg hållfasthet.

Eventuella risker

Processen som sker då sulfidjord grävs upp eller om grundvattennivån sänks innebär att syre kommer i kontakt med sulfider som oxideras till sulfat samtidigt som vätejoner frisätts. Detta leder till en pH-sänkning. Även metaller från själva sulfidjorden frisätts i samband med detta. pH-

¹¹ SGI Material och användningsområden. Underlag i Naturvårdsverkets regeringsuppdrag "Återvinning av avfall i anläggningsarbeten" Varia 572

sänkningen kan i sin tur påverka omgivningen och orsaka urlakning av (tung-)metaller ur omgivande mark eller berg. Beroende på avfallets karaktär och sammansättning så förändras lakegenskaperna med ändrade fukt- eller syreförhållanden. Beroende på buffrande ämnen i sulfidjorden eller i den omgivande marken kan surheten neutraliseras i högre eller lägre grad.

Exempel på metaller vars löslighet ökar med ett lägre pH är kadmium, bly, koppar, aluminium m fl. Vidare kan metallerna påverka omgivningen och orsaka olägenhet på människors hälsa, djur eller växter. Ett försurat vatten i vilket metaller lösts ut kan också påverka dräneringsledningarna i vilka järnhydroxider kan fällas ut, och rörledningarna i järn och betong som korroderar på grund av ett lågt pH.

Då sulfidjordar ofta har en hög vattenhalt och innehåller en hög halt av organiska ämnen är stabiliteten i jordarna ofta mycket dålig. Detta innebär att det är vanligt att stabiliteten måste förbättras om dessa ska kunna användas, till exempel genom pålning eller genom att tillsätta något annat material till sulfidjorden.

Att tänka på vid prövning

Anläggningsändamål med sulfidjordar upplevs särskilt svåra att bedöma vad gäller gränsdragning mellan anmälningsplikt och tillståndsplikt. Det är möjligt att olika kommuner gör olika bedömningar och användning av sulfidjord bör alltid ifrågasättas utifrån lämplighet. Som tidigare nämnts bör man som handläggare också ifrågasätta om användning av sulfidjord ska tillåtas för terrängmodulering.

Projektgruppen frågade Naturvårdsverket om det finns någon generell gränsdragning mellan anmälningspliktiga och tillståndspliktiga anläggningar där sulfidjordar avses användas. Naturvårdsverket anger i sitt mejlsvar att det finns en *”gränsdragningsproblematik mellan anmälnings- och tillståndsplikt i FHM-bilagan. I princip kan samma typ av avfall vara anmälningspliktig i en anläggning på ett ställe och tillståndspliktig på ett annat, då lokaliseringen kan vara avgörande för vilken risk som finns med användningen. Likaledes finns det andra parametrar som kan påverka risken med användningen. Därför har vi endast tagit fram indikatorer som vägledning och det blir en bedömning i det enskilda fallet utifrån riskbegreppen om anläggningen ska vara anmälnings- eller tillståndspliktig”*.

I sin egen vägledning menar Vägverket (nu Trafikverket) att sulfidjordar inte bör betraktas som ett avfall om denna grävs upp och används inom den egna verksamheten eftersom att det då inte är fråga om kvittblivning. Här har dock MMÖD fastställt att sulfidjordar avses användas för terrängmodulering är att betrakta som ett avfall (MMÖD:s mål 6274-13). I samma mål finner också MMÖD att Umeå kommun har haft fog för att förelägga Trafikverket att ansöka om tillstånd för deponi alternativt föra massorna till en för ändamålet godkänd deponi och att Trafikverkets överklagande därför skulle avslås.

6.4 Grönlutslam

Allmänt

Grönlutslam är en restprodukt från pappersmassatillverkning. Grönlutslam är finkornigt men heterogent. Grönlutslam kan innehålla en hel del metaller inkl. tungmetaller. Grönlutslam är basiskt och lösligt och fungerar pH-höjande vilket innebär att materialet som sådant kan verka både buffrande och korrosivt.

Vanliga användningsområden

Grönlutslam liknar silt i karaktären. Det innebär att det kan fungera som ett täckmaterial vid täckning av deponier och av gråbergshögar. Det finns även exempel där grönlutslam har använts som konstruktionsmaterial deponier.

Eventuella risker

Grönlutslam har ett högt pH och en buffrande förmåga och därför kan slammet bidra till att neutralisera försurning och urlakning av metaller från en anläggning. Slammets finkornighet kan dock bidra till att markens genomsläpplighet och därmed syrenedträngning minskar. Nackdelar med att använda grönlutslam som tätskikt kan vara att materialet kan vara heterogent vilket gör att det kan vara svårt att få ett homogent resultat. Eventuellt kan även tätskiktets funktion försämras.

Grönlutsslam innehåller vanligen en hel del metaller och det kan finnas risk för utlakning av t ex arsenik, molybden.

Att tänka på vid provning

Kunskapen om grönlutslam är än så länge begränsad och få långtidsstudier finns. I och med mer forskning kan kunskapen om dess för- och nackdelar öka. Om grönlutslam ska användas som tätskikt bör det ske på ett sådant sätt att det blir tillräckligt tätt och stabilt även på längre sikt. Återkommande kontroller bör göras för att säkerställa funktionen. Dess innehåll av metaller, liksom pH, bör också utredas innan användning, för att säkerställa att användningen sker på lämpligt sätt.

6.5 Mesakalk

Allmänt

Mesa är en restprodukt från pappersmassatillverkning och består till störst del av kalciumkarbonat. Mesa är basiskt och lösligt och kan fungera pH-höjande vilket innebär att materialet som sådant kan verka både buffrande och korrosivt. Mer information finns på Naturvårdsverkets webbplats.¹²

Vanliga användningsområden

Mesa används till exempel i slitlager i grusvägar för att binda damm.

Eventuella risker

Mesakalk är normalt ett relativt föroreningsfritt material. Vissa metaller kan förekomma och kunskap om dess innehåll bör utredas före användning.

Att tänka på vid provning

Mesa kan innehålla en del metaller och metallinnehållet liksom pH bör undersökas för att säkerställa att användningen sker på lämpligt sätt.

6.6 Aska

Allmänt

Vad gäller askor kan både bottenaska och flygaska från förbränning vara aktuella för anläggningsändamål. I Sverige alstras årligen ca 1,5 miljoner ton askor varav ca 1 miljon ton

¹² IVL. 2006: Användning av täta oorganiska restprodukter som tätskikt i deponier.

<http://www.naturvardsverket.se/upload/miljoarbete-i-samhallet/miljoarbete-i-sverige/avfall/deponier/tatskikt-deponier.pdf>

återanvänds för anläggningsändamål eller deponitäckning. Den största delen av den aska som återanvänds är flygaska från förbränning av biobränslen men även flygaska från annan typ av förbränning samt bottenaska (slaggrus) har använts för anläggningsändamål.

Flygaskan är finkorning och dammar lätt i torrt tillstånd. Med det följer att askan bör vara fuktad (30-60% vatten). Vid utläggning bör askan täckas med ett slitlager relativt omgående för att undvika damning. Aska har ofta ett högt pH, hög hållfasthet och god frostbeständighet. Det innebär att askan kan lämpa sig för att förbättra tjälegenskaper.

Slaggrus är detsamma som förädlad bottenaska från förbränning av hushålls- och industriavfall¹³. En enskild bedömning av ett slaggrus egenskaper bör göras i varje specifikt fall då egenskaperna påverkas av sammansättningen på det avfall som förbränns samt förbränningsprocessen och platsen för lagring av materialet. Slaggrus ser ut som gråsvart sandigt grus och har en relativt hög porositet vilket gör att materialet nöts och faller samman lättare än motsvarande naturmaterial.

Vanliga användningsområden

Beroende på användningsområde kan flygaska användas separat, eller blandat med grusmaterial eller cement. Flygaska har oftast använts tillsammans med avloppsslam för sluttäckning (i tätskikt eller för avjämning) av nedlagda deponier. Andra användningsområden är som underlag till hårdgjorda ytor och parkeringsytor, i bullervallar eller vid åker- och skogsgödsling. I Skellefteå kommun har askan också använts i Bolidens anläggningar vid återställning av slamdamm. Flygaska kan också användas i vägar som förstärknings- och skyddslager och för att stabilisera lösa jordar, terrass- och muddermassor.

Sorterad och åldrad bottenaska, slaggrus, har använts på försök i vägar och parkeringsytor.

Eventuella risker

Flygaska från biobränsleförbränning innehåller vanligen en liten mängd metaller. Om samförbränning med torv har skett kan metallhalten vara högre och den bör därför utredas innan aska används för anläggningsändamål. I ärenden som har hanterats i Skellefteå kommun har askor innehåll av metallnivåer överskridit de nivåer av totalhalter som finns i Naturvårdsverkets gränsvärden för Nivå mindre än ringa föroreningsrisk. För kadmium, koppar och zink har även Nivån för högsta tillåtna halt vid deponitäckning har överskridits. Askanalysen som gjorts då biobränslen och torv har samförbränts har visat att lakbarheten varit låg men att krom har kunnat laka ut högre halt än tillåtet för Nivå för deponitäckning samt att klorid och sulfat lakat ut i mängder högre än Nivå för ringa risk.

Aska från samförbränning av trädbränslen och torv kan också innehålla radioaktiva ämnen i sådan omfattning att den omfattas av Strålsäkerhetsmyndighetens (SSM:s) föreskrift SSMFS 2012:3. Om mängden radioaktiva ämnen (Cs137) är för stor får den inte användas utan då måste askan deponeras. Även mängden strålning från en anläggning innehållande aska måste regleras så att mängden radioaktiva ämnen som eventuellt lakas ut inte blir för stor. Verksamhetsutövare måste

¹³ SGI, RVF. 2006. Slaggrus i väg- och anläggningsarbeten. Information 18:5.
<http://www.swedgeo.se/upload/Publikationer/Info/pdf/SGI-I18-5.pdf>

även kontrollera att askor från förbränningsanläggningar inte är för radioaktiva för att användas. Askor kan även innehålla föroreningar som naftalen, bens(a)pyren, antimon och selen.

Slaggrus innehåller metaller och organiska föreningar. Slaggruset består till störst del av kisel, järn, aluminium, kalcium men även ämnen som klor, zink, koppar, bly och krom kan finnas i relativt höga halter, mellan 0,1-1,0%. Tester av lakbarhet från slaggrus har visat att zink, koppar, kadmium är potentiellt lakbara spårämnen.

Att tänka på vid provning

Olika typer av askor kan ha olika innehåll av metaller och nivåer av dessa behöver framgå av anmälan och vissa askor kan medföra en risk som är mer än ringa. Provningsnivån beror av askans innehåll och lakbarhet, mängden, platsen, typ av anläggning och konstruktion.

Strålsäkerhetsmyndigheten vill att miljöförvaltningarna i sina beslut upplyser om att SSM:s föreskrift gäller i relevanta fall. De vill också bli underrättade om vi får in anmälnings- eller tillståndsärenden där någon vill använda stora mängder aska, för att de ska kunna utöva tillsyn.

Om slaggrus ska användas för anläggningsändamål bör dess innehåll av metaller och organiska föreningar utredas före användning.

6.7 Järnsand

Allmänt

Järnsand är en restprodukt från framställningen av koppar i Boliden (Rönnskär). Årligen uppkommer ungefär 250 000 ton järnsand där. Järnsand har dels använts internt inom Rönnskärs industriområde och dels utanför det vid olika anläggningsändamål. Enligt Bolidens användaranvisning¹⁴ är materialet olämpligt att använda under grundvattenytan, inom skyddsområden för vattentäkter och nära dricksvattenbrunnar. Järnsand ska inte heller användas utan att täckas över och den ska inte heller blandas med andra jord-/stenmaterial då järnsandens isolerande och dränerande egenskaper förloras och en okontrollerad spridning av föroreningar kan uppstå. Järnsand kan även damma vid torr och blåsig väderlek.

Vanliga användningsområden

Järnsand har använts i isolerande, dränerande och tjälbrytande skikt vid anläggande av byggnader för industri och handel, under villor och garage samt då vägar, cykelbanor, parkeringsytor mm. byggs. I Skellefteå kommun har järnsand använts sedan i början av 1970-talet. Järnsand säljs också som blästersand med namnet Fajalit. Järnsand behövs inte i samma utsträckning som det jungfruliga material det ersätter och exempelvis kan ett 50 cm tjockt lager järnsand, 17 cm bergkross och ett lager asfalt kan ersätta 30 cm grus/sand, 40 cm grovt bergkross och 7-8 cm finare bergkross (totalt ca 80 cm grus och bergmaterial) samt ett lager med asfalt vid ett vägbygge.

Eventuella risker

För samtliga metaller som det finns upptaget nivåer för i Naturvårdsverkets handbok är totalhalterna högre eller mycket högre än nivån för deponitäckning. Enda undantaget är kvicksilver, som bara överskrider nivån för mindre än ringa risk.

¹⁴ Bolidens användaranvisning

[http://partner.boliden.com/www/BolidenSE.nsf/WebReferensdok/DEEEA2A5DCA297F5C1256E4700334224/\\$file/j%C3%A4rnsand.pdf](http://partner.boliden.com/www/BolidenSE.nsf/WebReferensdok/DEEEA2A5DCA297F5C1256E4700334224/$file/j%C3%A4rnsand.pdf)

När det gäller lakning så lakar arsenik, nickel, och klorid ut i högre koncentration än nivån för fri användning vid lakning med 0,1 l vätska per kilo material. Vid lakning med 10 l vätska lakar även koppar ut i större mängd än nivån för fri användning. Nivån för deponitäckning överskrider för arsenik och nickel vid lakning med 0,1 l vätska per kilo material och vid lakning med 10 l vätska lakar koppar och nickel ut i större mängd än samma nivå.

Längs Västerbottenskusten i t.ex. i Skellefteå, Robertsfors och Umeå kommuner, finns på många ställen sulfidjordar. I områden med sulfidjord är det olämpligt att använda järnsand i anläggningsändamål. Detta eftersom utlakningen av metaller från järnsanden ökar vid fri tillgång på syre och i sura miljöer.

Att tänka på vid provning

Vad gäller järnsands långtidsstabilitet så beror den av slaggekornens struktur och löslighet samt tillgängligheten av de metaller som sitter på ytan av slaggen och som därmed kan lakas ut vid användning. Sedan 2006 tar Boliden prover längs en gång- och cykelbana i Skellefteå där järnsand har använts. Resultaten har inte visat några förhöjda halter av metaller jämfört med en närliggande referenspunkt. I en annan studie, från Björnsbyvägen i Norrbotten, har utlakning från järnsand, hyttsten, krossad cement och bergkross jämförts och där visade resultaten att det genomsnittliga utläckaget av koppar, molybden, nickel och zink signifikant högre från järnsand jämfört med övriga material. Över tid minskade utläckaget med 50-90 % av dessa ämnen, men halterna var minst 10 gånger högre jämfört med de andra materialen efter 10 år. Vid återvinnings eller bortskaffningsförfarande bör restprodukten järnsand hanteras som ett avfall. Utgångspunkten är alltid att det finns en föroreningsrisk eftersom järnsanden innehåller höga totalhalter av vissa ämnen.

6.8 Asfalt inklusive stenkoltjärä

Allmänt

Tjärhaltiga massor kan återanvändas som bundet och obundet bärlager, med kall eller varm återvinningsmetod. Asfalt kan brytas eller fräses upp och återvinns genom krossning och användning vid nyttillverkning av asfalt och inblandning kan ske med 5-30 % av returafalt. Returafalt uppstår vid uppgrävning av vägar och i samband med ledningsarbeten, om- och nybyggnader. Returafalt kan också uppstå vid t.ex. plan- eller lådräsningar i samband med reparationer.

Vanliga användningsområden

Asfalt eller andra tjärhaltiga massor kan användas som bärlager i vägar. Det bör dock ej användas som slitlager men kan användas som bundet/obundet bärlager beroende på PAH-halt. Andra förekommande användningsområden, utöver vägar, är parkeringsplatser och inom deponiområden. Asfalt eller andra tjärhaltiga massor kan också användas i t ex i bullervallar förutsatt att de täcks av plastduk eller liknande och att de läggs upp ovan grundvattenyta.

Eventuella risker

Ur försiktighetssynpunkt finns det en del som talar för att användning av asfalt för anläggningsändamål är olämpligt ur föroreningssynpunkt. Det finns en risk att asfalt som är från 1974 eller tidigare innehåller ett tjärbundet lager med stenkoltjärä (stenkoltjärä har använts i slit, bind- och bärlager i vägar i hela Sverige i över 50 år). Stenkoltjärä i sig kan innehålla PAH:er vilka kan vara

cancerframkallande. Om halten av PAH:er är över 300 ppm klassas asfalten som farligt avfall. Asfalt lagd före 1975 bör alltid provtas innan den bryts upp, och även övre jordlager (under asfalten) kan behöva provtas. Så länge tjärnlagren ligger kvar i en vägkonstruktion är det oftast inget problem utan dessa uppstår först då asfalt som innehåller stenkoltjära bryts upp.

I SGI:s sammanställning¹⁵ har någon kommun redovisat att tjärasfalt inte återanvänds medan de flesta kommuner redovisar att de återanvänder asfalt efter provtagning etc.

Att tänka på vid provning

Uppbruten asfalt klassas oftast direkt som ett avfall och kan därmed bli föremål för återanvändning. Asfalten mellanlagras ofta, vilket i sig kan vara anmälnings- eller tillståndspliktigt. Även nästa steg, krossning (bearbetning 90.110) av asfalt (för att möjliggöra återanvändning) kan i sig vara anmälningspliktigt. Om asfalt återanvänds i samma syfte som den var avsedd till från början och om den inte innehåller PAH:er behövs ingen anmälan (mindre än ringa risk).

Naturvårdsverket menar att bitumenblandningar som innehåller stenkoltjära är att betrakta som farligt avfall till dess annat har bevisats och att asfalt innehållande stenkoltjära inte bör återanvändas inom vattenskyddsområden samt asfalt innehållande stenkoltjärna i halter som är högre än 300 ppm bör inte återanvändas alls.

En klassning av asfalt och stenkoltjäriga material görs efter vilken PAH-halt de innehåller:

- **> 300 ppm 16-PAH:** Detta är farligt avfall, och en särskild bedömning av hur massor med dessa halter behöver göras. Massorna kan fraktas till klass 1 deponi för vidare hantering eller till anläggning som är tillståndsprövad för till exempel behandling eller återvinning. Eventuell tillståndspliktig återanvändning bör endast ske i vägkonstruktioner.
- **70 - < 300 ppm 16-PAH:** Massor med dessa halter kan tillåtas efter anmälan eller tillståndsprövning och återanvändas i vägkonstruktioner inom trafikprojekt, som bundet eller obundet bärlager eller som förstärkningslager under ny asfaltbeläggning. Återanvändning inom känsliga markområden bör ej tillåtas. Endast tidsbegränsad mellanlagring av massor med dessa halter bör tillåtas. Restriktioner kan dock förekomma i känsliga områden eller vid vissa typer av konstruktioner.
- **< 70 ppm 16-PAH:** Om asfalten innehåller mindre än 70 ppm 16-PAH bör det innebära att asfalten inte innehåller stenkoltjära och att föroreningsrisken, åtminstone enligt Trafikverket (f.d. Vägverket) bör betraktas som mindre än ringa. Myndigheten anser att användningen av asfalt bör vara fri inom trafikprojekt, alltså även i slitlager och inget krav på redovisning av utläggningsplats. Restriktioner kan dock förekomma i känsliga områden eller vid vissa typer av konstruktioner och då kan anläggningen behöva provas.

Provtagning

Vad gäller provtagning av tjärhaltiga massor så behöver den genomföras på flera ställen, till exempel kan en borrhärla av asfalt tas ut per 100 meter eller 1500 m² asfalt. En rekommendation är att minst två prover alltid ska tas. En enkel indikation om asfalt innehåller stenkoltjära kan fås om en borrhärla sprayas med vit märkfärg och att färgen efter att den har belysts med UV-ljus ändras till gult. Ändras färgen bör vidare analys på laboratorium av 16-PAH ske, och om PAH-halterna är högre än 70 ppm ska skyddsåtgärder planeras och miljöförvaltningen ska underrättas.

Tänk på att kontrollera hur provtagningen av asfalten skett. Generellt är det att föredra att

¹⁵ SGI Material och användningsområden. Underlag i Naturvårdsverkets regeringsuppdrag "Återvinning av avfall i anläggningsarbeten" Varia 572

provtagningen sker innan asfalten har brutits upp. Provet bör tas så att ingen utspädning sker dvs. provtagning bör ske endast i det skikt som innehåller PAH och inte på all asfalt, där så är möjligt.

6.9 Slam

Allmänt

Slam kan betraktas både som ett avfall eller ett icke-avfall beroende på om någon typ av fortsatt behandling eller användning ska göras och att materialet därmed kan betraktas som en del av en process. Materialen har ofta ett högt näringsinnehåll och kan användas för att fylla en näringsfunktion till exempel som gödsel. Materialet kan också användas till exempel med aska för att sluttäcka deponier. Vid användning av ett organiskt avfall ska man vara medveten om sådan negativ miljöpåverkan som kan uppstå vid till exempel utlakning, och som kan förändra konstruktionens hållfasthet.

Användningsområden

Exempel på användningsområden för avloppsslam i SGI:s sammanställning är deponitäckning samt jordtillverkning. Behovet av slam till sluttäckning av deponier beräknas dock komma att minska med tiden varför nya områden kan komma att bli aktuella.

Eventuella risker

Organiskt material kan innehålla både metaller och andra organiska toxiska ämnen. Vissa av dessa ämnen är hårt bundna till materialet medan andra kan avgå över tid. Innehållet av metaller och toxiska organiska ämnen kan i vissa fall behöva utredas.

Att tänka på vid provning

Ett organiskt materials ursprung behöver vara känt liksom eventuella nivåer av föroreningar i detta för att man ska kunna säkerställa att Naturvårdsverkets riktvärden uppfylls. Vad gäller sluttäckning av deponier finns en dom, MÖD 2008:7 i vilken det framgår att om *”jordmassor ska användas ovan tätskiktet i sluttäckningen ska halten föroreningar i jordmassorna understiga de nivåer som anges för känslig markanvändning i naturvårdsverkets rapporter 4638 och 4889”* och om *”andra avfallsmassor ska användas ovanför tätskiktet vid sluttäckningen ska dessa uppfylla kriterierna för att få tas emot på en deponi för inert avfall enligt Naturvårdsverkets föreskrift NFS (2004:10) om deponering, kriterier och förfaranden för mottagning av avfall vid anläggningar för deponering av avfall”*.

6.10 Dikesmassor

Allmänt

Dikesmassor uppstår vid underhåll av vägdiken då det översta skiktet måste *”skalas bort”* ungefär vart tionde till tjugonde år för att diket inte ska sätta igen. Dikesmassorna innehåller ofta en stor del organiskt material och kan innehålla höga halter föroreningar, beroende på hur högtrafikerad vägen är. Vanligtvis finns de smutsigaste massorna i botten av diket. Massorna kan sällan användas i vägkroppen men kan i vissa fall läggas upp i bakkanten på ytterslätten.

Användningsområden

Om massorna inte läggs tillbaka inom vägområdet kan de t ex användas för byggande av planer av olika slag.

Eventuella risker

Massorna innehåller föroreningar från fordonen (däck, dubbar, bromsbelägg etc.), ämnen från avgaserna och ämnen från vägmateriel och vägfärg och kan bestå av oljor, PAH:er och metaller. De vanligaste metallerna som återfinns i dikesmassorna är zink, bly och koppar, men även arsenik, kadmium och kvicksilver kan förekomma i halter över nivån för mindre än ringa risk.

Att särskilt tänka på vid provning

Trafikverket har en vägledning för hantering av dikesmassor (Hantering av vägdikesmassor – råd och rekommendationer, Publikation 2007:101). Där finns bl a råd om när provtagning av massorna bör ske, utifrån trafikmängd och utifrån om de ska återanvändas internt inom vägområdet, på extern plats eller om de ska deponeras. Det bör noteras att rekommendationerna och ställningstagandena är Trafikverkets och stämmer inte alltid överens med hur provningsmyndigheter bör bedöma frågorna, sett till den tillsynsvägledning som finns i Naturvårdsverkets handbok 2010:1. Trafikverket följer också värden som gäller sanering av förorenade områden och det är inte meningen att förorening upp till vissa nivåer ska ske/tillåtas. I de flesta fall finns det behov av att verksamhetsutövaren redovisar analyser, eftersom massorna ofta innehåller mer föroreningar än man kan tro. Då entreprenörerna sällan har någon användning av denna typ av massor överläts de i många fall till privata fastighetsägare och då kan massorna

hamna t ex vid dricksvattenbrunnar eller på andra mindre lämpliga platser. Kunskapen hos privatpersoner om att massorna kan vara förorenade är oftast låg. Är det en privatperson som tar emot massorna blir det den som ska t ex anmäla användningen om de ska användas för ett anläggningsändamål.

Det kan ibland finnas olika syn på om dikesmassor är ett avfall eller inte. Verksamhetsutövarnas syn kan ibland vara att det inte är ett avfall om massorna kan återanvändas inom vägprojektet eller inom något annat pågående vägprojekt. Kan vi inte bedöma att det finns något anläggningsändamål kan det i dessa fall ofta vara fråga om 12:6-ärenden istället, eftersom materialet läggs på naturmark, t ex tippas i raviner, läggs på myrar eller i avslutade grustäcker.

7. Referenser och domar

Boliden. Information om Boliden Järnsand. Användaranvisning

[http://partner.boliden.com/www/BolidenSE.nsf/WebReferensdok/DEEEA2A5DCA297F5C1256E4700334224/\\$file/j%C3%A4rnsand.pdf](http://partner.boliden.com/www/BolidenSE.nsf/WebReferensdok/DEEEA2A5DCA297F5C1256E4700334224/$file/j%C3%A4rnsand.pdf)

Göteborgs stad. Tjärhaltiga beläggningar. Faktablad.

[http://www5.goteborg.se/prod/Miljo/Miljohandboken/dalis2.nsf/vyFilArkiv/N800_FB135.pdf/\\$file/N800_FB135.pdf](http://www5.goteborg.se/prod/Miljo/Miljohandboken/dalis2.nsf/vyFilArkiv/N800_FB135.pdf/$file/N800_FB135.pdf)

IVL. 2006. Användning av täta oorganiska restprodukter som tätskikt i deponier. Rapport B1665

Augusti 2006. <http://www.naturvardsverket.se/upload/miljoarbete-i-samhallet/miljoarbete-i-sverige/avfall/deponier/tatskikt-deponier.pdf>

Kemaktas rapport "Användning av avfall för anläggningsändamål – Underlag för bedömning av risker" (Kemakta Rapport 2009-23)

Luleå tekniska universitet. Vägledning för hantering av sulfidjordar.

http://pure.ltu.se/portal/files/2972861/Hantera_sulfidjord

Länsstyrelsen Västerbotten. 2013. Att söka tillstånd. Information.

<http://www.lansstyrelsen.se/vasterbotten/SiteCollectionDocuments/Sv/miljo-och-klimat/verksamheter-med-miljopaverkan/Milj%C3%B6farlig%20verksamhet/MPD%20att%20soka%20tillstand.pdf>

Mark- och miljödomstolen i Vänersborg. Dom 2011-M 914.

Mark- och miljödomstolen i Umeå. Dom M 1016-12.

Mark- och miljööverdomstolen. Mål 6274-13.

Miljööverdomstolen. MÖD 2007:29

Miljööverdomstolen. MÖD 2008:7

Miljösamverkan Skåne. 2013. Vägledningsmaterial. Hantering av schaktmassor. Tillsynshandledning.

Miljösamverkan Sydost. 2003. Förorenade och icke förorenade massor. En handledning för miljöinspektörer.

Miljösamverkan Västra Götaland och Miljösamverkan Värmland. 2010. Schaktmassor. Tillsynsvägledning. Rapport 2010.

Naturvårdsverket. 2010. Avfall för anläggningsändamål. Handbok 2010:1.

Statens Geotekniska Institut/Luleå Tekniska Universitet. 2006. Handbok Flygaska i mark- och vägbyggnad, grusvägar. Information 18:4.

<http://www.swedgeo.se/upload/publikationer/Info/pdf/SGI-I18-4.pdf>

Statens geotekniska institut, SGI, och renhållningsverksföreningen, RVF. 2006. Slaggrus i väg- och anläggningsarbeten. Information 18:5. <http://www.swedgeo.se/upload/Publikationer/Info/pdf/SGI-I18-5.pdf>

Statens geotekniska institut. 2006. Material för anläggningsändamål. Underlag i Naturvårdsverkets regeringsuppdrag. Varia 572. <http://www.swedgeo.se/upload/publikationer/Varia/pdf/SGI-V572.pdf>

Svenska energiaskor. 2012. Att använda askor rätt. Handbok för miljöprövning av askor. Så gör du en tillståndsansökan enligt miljöbalken för att få använda askor! tips, mallar och checklistor

<http://energiaskor.se/pdf-dokument/Askhandboken-webbversion.pdf>

Vägverket. 2004. Hantering av tjärhaltiga beläggningar. Rapport 2004:90.

http://publikationswebbutik.vv.se/upload/1130/2004_90_hantering_av_tjarhaltiga_belaggnings.pdf

Umeå kommun. 2011. Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Umeå kommun, ärende 2011-4304

Umeå kommun. 2013. Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Umeå kommun, ärende 2013-0952

Värmeforsk. 2009. Miljöriktlinjer för askanvändning i anläggningsbyggande. Rapport 1110.

<http://www.energiaskor.se/pdf-dokument/Rapport%201110.pdf>

Värmeforsk. 2004. Vägledning för klassificering av förbränningsrester enligt avfallsförordningen, rapport 866. <http://www.varmeforsk.se/rapporter?action=show&id=3144>

Bilaga 1 Sammanställning enkätsvar miljöförvaltningar

Vilken typ/vilka typer av material/avfall vill verksamhetsutövare i er kommun använda för anläggningsändamål?

- **Robertsfors:** Tegel, betong, sten
- **Storuman:** Tunnelbormassor, gruvmaterial, bergmaterial, grusmaterial ("utvinningsavfall"), aska från värmeverk (pellets och torv, flis), slam till deponitäckning, uppbruten asfalt. I framtiden: annat organiskt material, livsmedelsrester, kompost, avloppsslam, (kanske slam från muddring?).
- **Lycksele:** Mesa, aska, dikesmassor, asfalt
- **Malå/Norsjö:** Järnsand, massor från dikesrensning, gråbergsavfall från gruvbrytning, koksaska, överblivet vägmateriel, betongrester, askor
- **Bjurholm:** Ffa schaktmassor, asfaltmassor, betong utan armering.
- **Vännäs:** Tegel. Oarmerad betong, asfalt, sten, grus mm.
- **Umeå:** Sulfidjordar
- **Skellefteå:** Järnsand, gråberg från gruvor, betong, grus/jordmassor från väggkropp och vägdiken, sulfidjord, aska från värmeverk, granulerad asfalt, mesa från pappersindustrin (anrikningssand från Björkdalsgruvan, kommande ärende).
- **Vindeln:** Massor från rensning av diken, Betong/husgrunder från rivningar, inert material från kommunens ÅVC.
- **Länsstyrelsen:** Grönlut och askor

I vilka syften vill verksamhetsutövare i er kommun oftast använda avfall som anläggningsmaterial?

- **Robertsfors:** Utöka parkerings- eller upplagsytor
- **Storuman:** Anläggning och underhåll av vägar, andra anläggningsarbeten och vid byggande. Även till egen kompostering, trädgårdsmaterial.
- **Lycksele:** Vägmateriel, utfyllnad av tomter, jordförbättringsmateriel, täckning av deponi.
- **Malå/Norsjö:** Utfyllnadsmateriel (allmänt) samt under husgrunder
- **Bjurholm:** Oftast för att slippa frakta materialet så långt, förstärkt kvittblivning och spara pengar/tjäna mer pengar.
- **Vännäs:** Till att bygga en plan för uppställning av containrar mm. planen ska byggas under 10 år.
- **Skellefteå:** Användning i vägar/GC-vägar (vanligaste syftet), parkeringsytor, bullervallar, utfyllnader på privata tomter, s.k. "sidotippar" vid vägjobb (brukar officiellt kallas "upplagsplatser för timmer" för att det ska finnas ett anläggningsändamål).
- **Vindeln:** Bli av med avfall och samtidigt använda det till något vettigt

Vilka bedömningsgrunder ligger till grund för sådana bedömningar ni gör då ni t ex får in en anmälan om att använda avfall som anläggningsmaterial?

- **Robertsfors:** Vi har bedömt tegel, betong och sten som inert avfall.
- **Storuman:** För 90.140 bland annat:
Miljöbalken (SFS 1998:808): Allmänna hänsynsreglerna, 1 kap. 1, 2, 3, 4 §§ 19 kap. 1§, 26 kapitlet 9 och 19§§, 21 och 22 §§, 27 kap 1§
Förordningen (SFS 1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd: 21§ samt Bilaga 06/12: Europaparlamentets och rådets direktiv 2006/12/EG av den 5 april 2006 om avfall 99/31: rådets direktiv 1999/31/EG av den 26 april 1999 om deponering av avfall, senast ändrat genom Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1882/2003
Handbok 2010:1, Återvinning i anläggningsarbeten, Naturvårdsverkets handbok
Förutom hänsyn till gällande regelverk behöver prövas enligt bland annat följande bedömningsgrunder:

syfte - ett reellt syfte ska finnas, inte mer material än nödvändigt, avgränsad tidsperiod? Bortre tidsgräns? Svårighet att klargöra syfte; när blir det användning till anläggningsändamål, kan behov till syftet skapas för att "göra sig av med" avfall? Är avfallet då inte ett avfall utan en resurs? Krävs REACH deklarerat, ingen verksamhet enligt 90.40?

material -massorna ska vara lämpliga för ändamålet från miljö- och teknisk synpunkt: klassificering, mängd, undersökningar. Vilka gränsvärden/riktvärden ska användas? Finns ämnen som kan frigöras i t.ex. tjära?

lokalisering – andra intressen, bostäder, tillgänglighet, landskapsbild o dyl. Kan det tänkas att detaljplanen ändras/ny detaljplan för bostäder upprättas varför lägre gränsvärden bör användas?

påverkan – vilken påverkan i miljön kan förväntas? skyddsvärd natur? Kontrollprogram? Problem med att veta vilka bakgrundshalter som finns. Enligt VISS är många halter beräknade-reella provtagningar, mätningar kan behövas.

försiktighetsmått – fortlöpande redovisning av verksamheten? Dokumentation av åtgärderna? Vid användning kan det finnas behov av Villkor vid anläggning i t.ex. område för C-/U-verksamhet? (Ex. då tunnelbormassor används inom flygplatsområde och då senare vattentäkt planeras nedströms.) Krävs särskilda försiktighetsmått i närhet av vatten? Vilka kontrollprogram behövs?

- **Lycksele:** Naturvårdsverkets handbok: Återvinning av avfall i anläggningsändamål, Riktvärden för förorenad mark, Strålskyddsmyndighetens föreskrifter när det gäller askor.
- **Malå/Norsjö:** Vi tittar i Naturvårdsverkets handbok 2010:1, Återvinning av avfall i anläggningsarbeten
- **Bjurholm:** Naturvårdsverkets handbok 2010:1 Återvinning av avfall i anläggningsarbeten, Miljösamverkan Västra Götaland och Miljösamverkan Värmland april 2010 Hantering av schaktmassor Tillsynshandledning, tidigare använde vi länsstyrelsens policy för hantering av schaktmassor.
- **Vännäs:** Naturvårdsverkets bedömningsgrunder.
- **Skellefteå:** 15 kap 1 § MB (avfall eller biprodukt), analyser av avfallet, Handbok 2010:1, Schaktmassahandboken (V. Götaland), Riktvärden för förorenad mark (som jämförelse vid högt föroreningsinnehåll), naturliga halter av metaller i marken (moränprover SGU). LTU:s vägledning för sulfidjordar (analys, hantering, övervakning), SSM:s föreskrifter om aska. Förutom detta – finns anläggningsändamål, är massornas typ lämplig för ändamålet, rimliga mängder, tidsperspektiv för arbetet, lokaliseringen etc.
- **Vindeln:** Mängden, föroreningsrisken, platsens lämplighet, nyttan med anläggningen.

Upplever ni några svårigheter i arbetet med att handlägga anmälningar där avfall ska användas som anläggningsmaterial? Om ja, ange vilka svårigheter och exemplifiera gärna. (Exempelvis att avgöra om dessa ska handläggas på U- eller C-nivå hos er, eller på B-nivå hos länsstyrelsen. Ett annat exempel kan vara att bedöma vilka försiktighetsåtgärder som är rimliga.)

- **Robertsfors:** Vi har bara haft 2 anmälningar dvs. inte så mycket erfarenheter och därmed all info är välkommet.
Som tillsynsärende/klagomål Exempel tunnelbormningsmassorna: Första "svårigheten": är de det ett avfall eller inte? Den andra "svårigheten": är det ringa föroreningsrisk eller inte endast ringa föroreningsrisk? Eller är det ingen föroreningsrisk alls? Definitioner saknas.
Massorna hamnar i en anläggning som redan i sig är ett objekt – en flygplats (!) ex vis, eller en vägbank (vägen tillsynsobjektet) eller en nedlagd och avstängd/återställd "soptipp", kräver tillsyn och bedömning.
Samordning med länsstyrelsen kan behöva utredas ex villkor för uttag av material enligt 12:6-samråd då det är ok, men inte användning av materialet till anläggningsmaterial (återigen tunnelbormmassor).
Svårighet att bedöma material t.ex. Tonalit som av vissa klassas ej lämpligt att användas som material till anläggning och vissa anser det harmlöst.

Olika hantering beroende på Mellanlagring sker eller ej t.ex. asfalt som ej provas vid direkt användning men provas vid mellanlagring.

Kan användning av farligt avfall ge upphov till förorenad mark? D.v.s. om föroreningsrisken är större än ringa. Är avfallet, om det är avfall, kan då farligt avfall-användas till anläggning? Kan området efter utfyllnad därför behöva saneras vid försäljning eller inventering?! (ex då Byggelit sålde fastighet till Skellefteåkraft).

- **Lycksele:** Vi upplever att det är ett svårt område. Ibland upplever vi att lagstiftningen (möjligen tolkningen av lagstiftningen) försvårar återvinning där det egentligen är små risker, samtidigt som vi också upplever att det ibland är svårt att avgöra riskerna.

Det finns de som vill återvinna avfall som asfalt, mesa eller liknande men ser ett problem i att det bara får mellanlagras i tre år innan det återvinns. Kan de göra en ny anmälan efter tre år och låta samma material ligga tre år till innan de får full avsättning för materialet? Hur underlättar vi eller gör återvinning enklare där riskerna är små? När är avfallet inte längre avfall utan en produkt? Svårt att bedöma riskerna.

När är det B, C eller U anläggning?

Långa avstånd till deponier. Hur hantera ofarligt material som uppkommer i samband med vägbyggen? Kan 12:6 samråd vara en väg för att slippa köra på deponi?

När är det rimligt eller när bör vi ställa krav på att avfallet provtas innan det används? Vad behöver analyseras?

Vad gör man av sand som sopas upp från gator?

- **Malå/Norsjö:** Ja, båda exemplen ovan samt kategoriseringen av avfallet.
- **Bjurholm:** Att avgöra om det är anläggningsändamål eller inte. Ex. i ett fall ansåg jag att anläggningsändamålet var tveksamt och kunde innebära svårigheter för framtida ändring av användning av marken, rådgjorde m länsstyrelsen som angav att det var svårt att neka till åtgärden. Som jag ser det var anledningen att slippa frakta betongen för att tjäna mer pengar på jobbet.
- **Vännäs:** Vi får känslan av att man försöker komma undan deponeringsavgifter och använda materialet i en s.k. "plan" som byggs under 10 år. Känns som att byggtiden är lite lång om det är något man verkligen behöver.
- **Umeå:** *Gränsen mellan olika prövningsnivåer;* Vi upplever att det ibland är svårt att veta om en anmälan ska hanteras på C- eller B-nivå, eller t.o.m. som U-verksamhet. Vi skulle behöva en vägledning i hur man ska kunna dra gränser mellan nivåerna då det vägledningsmaterial som Naturvårdsverket har gett ut inte täcker alla områden vi har behov av. Det gäller främst sulfidjord, vars problematik beskrivs i nästa stycke.
Syfte: Syftet med anläggningsändamål är ibland tveksamt. Vi upplever att det kan vara svårt att avgöra om det handlar om deponi eller om det finns ett riktigt syfte. I andra fall är det mera klart att syftet är kvittblivning, men då håller inte verksamhetsutövarna med. Här finns dock ganska klara rättsfall och jag tror det här är en fråga som inte har så många frågetecken egentligen. Det gäller bara att klargöra vad som gäller och nå ut till alla kommuner.
- **Skellefteå:** Olika uppfattning om vad som är ett avfall eller inte, och om det finns något reellt anläggningsändamål. Hur drar man gränsen om VU hittar på ett projekt som troligen inte skulle genomföras utan avfallet, men när det finns tillgängligt vill man använda det och det känns som ett bra syfte. (Får avfallet aldrig finnas innan behovet, för då ska vi alltid se det som kvittblivning?) Ska ärendet hanteras på B- eller C-nivå? Gränsdragning mot 12:6-samråd/deponering. Hur bör hanteringen av ärendet vara gentemot länsstyrelsen, för att reda ut så att verksamheten klassas rätt? När bör man kräva provtagning? Räcker totalinnehåll eller ska vi alltid kräva laktestester? Material från täkter kan innehålla lika mycket metaller, men då det inte är avfall kan det materialet användas utan prövning och begränsningar– blir en snedvridning. Handboken är svår om man ska börja beräkna egna nivåer utifrån mängder och risker.
- **Vindeln:** I vilken utsträckning borde det provtas. Vad gör man när det är små mängder, var går

gränsen när man inte ska bry sig?

Upplever ni några svårigheter då tillsyn ska bedrivas mot verksamheter där avfall används i konstruktioner eller där avfall avsett för anläggning mellanlagras? Om ja, ange vilka svårigheter och exemplifiera gärna.

- **Robertsfors:** Kan vara att i efterhand veta vilka material som har används.
- **Storuman:** Ja det kan finnas beslut på mellanlagring trots att det inte är lämpligt att använda materialet eller del av materialet i anläggning på grund av att materialet är heterogent och innehåller höga halter av metaller eller gifter.
Hur kolla att användningen görs enligt de villkor/försiktighetsprinciper som vi i prövningen kommit fram till är nödvändiga. Det handlar Kanske om att krav på dokumentation (som i bygglovsärendena) kan behövas.
När blir materialet B-verksamhet vid anläggning d.v.s. när klassas materialet till att miljöpåverkan kan antas vara mer än betydande. Definition av ord kan behövas.
- **Lycksele:** Verksamhetsutövaren kan hävda att materialet är en produkt och inte ett avfall. Exempelvis när mesa blandats in i anläggningsmaterial. Vad gäller egentligen?
- **Bjurholm:** Mängden kan vara svår att avgöra. Risk finns att mellanlagringen fylls på med annat material än den anmälan gällde.
- **Vännäs:** Vi får känslan av att man måste bedriva tillsyn frekvent under sommarhalvåret eftersom att det vid flertalet tillfällen används massor som inte är rena.
- **Skellefteå:** Svårt kontrollera mängder och vad som egentligen använts. Svårt att hinna ut på plats medan anläggningen byggs. Har fått uppfattningen att verksamheten ska betraktas som upphörd då anläggningen är utförd. Hur gör ni andra – klassar ni verksamheten och börjar tar ut årlig avgift? Vid mellanlagring i väntan på användning – hur länge är det rimligt att mellanlagra i väntan på användning, utan att betrakta det som mellanlagring. Svårt kontrollera hur länge ett specifikt material legat på platsen.
- **Vindeln:** Kanske hur man får verksamhetsutövaren att dokumentera vika massor som använts?

Vilka behov av stöd har ni vad gäller handläggning av ärenden där avfall avses användas som anläggningsmaterial?

- **Robertsfors:** vilka typer av avfall kan bedömas som inerta, exempel.
- **Storuman:** Vilka rikt-gränsvärden är relevanta? Rutiner och handläggningsmallar. Checklistor för tillsyn. Som exempelvis handboken miljösamverkan Västra Götaland/Värmland tagit fram, men förhoppningsvis i uppdaterad version där nya bestämmelser och andra funderingar klargörs om möjligt.
- **Lycksele:** Stort behov
- **Malå/Norsjö:** Kategorisering av avfallet samt hur det ska hanteras. Någon slags checklista att följa vid handläggningen (gärna med bilder på olika typer av material).
- **Bjurholm:** Svårt att säga. Samsyn i länet på praktiska fall vore bra.
- **Vännäs:** Vägledning och samsyn när det gäller dessa frågor som kan ligga till grund för kommunerna i VB-län.
- **Umeå:** Vad gäller sulfidjord har vi annan syn än verksamhetsutövarna på dess potentiella miljöpåverkan. Verksamhetsutövarna ser gärna att man tolkar riskerna med hantering av sulfidjord som små eftersom försiktighetsmått kommer att tas från deras sida. Vi ser det å andra sidan som att materialet i sig är potentiellt försurande och att det är detta som ska prövas. Här kommer ofta problematiken som beskrivs i föregående stycke in i bilden. Trafikverket hänvisar till en handbok om hur man ska hantera dessa massor. Det är Trafikverket själva som har skrivit denna handbok, på den tid det fortfarande var Vägverket. Vi i Umeå hade gärna sett en vägledning av någon mera objektiv part.
- **Skellefteå:** vägledning från länsstyrelsen, vilket också kan öka samsynen i länet på hur frågorna

hanteras. Länsstyrelsen har bättre möjligheter att i sin tur få vägledning från Naturvårdsverket om det behövs, och kan även diskutera med andra länsstyrelser. Kanske någon form av diskussionsforum via miljösamverkan där kommunerna kan lägga in frågor och både länsstyrelsen och andra kommuner kan ge vägledning och tips (vet dock inte hur många som hinner engagera sig i ett sådant forum?). Möjligen en lista på de olika materialen och om det finns speciella egenskaper som man bör vara observant på t ex syrabildning, hög lakbarhet, innehåll av andra ämnen än de som finns i handboken.

- **Vindeln:** Någon typ av gemensamma riktlinjer, framför allt vid små mängder.

Vilka behov av stöd har ni vad gäller lagstiftningen kring dessa frågor?

- **Robertsfors:** T ex hur man skriver beslut och med stöd av vilka paragrafer.
- **Storuman:** Ja, när är avfallet avfall och inte material, dvs. en del av verksamheten som kan säljas och användas vid t.ex. mellanlagring eller upplag med beslut för täktverksamhet. Kan det finnas situationer där det ändå inte är enkelt att klassa ett material. Det kanske behövs en bra metod för klassa "gränsfallen".
- **Lycksele:** Ganska stort behov
- **Malå/Norsjö:** Sammanfattning av lagstiftning kring just dessa ärenden.
- **Bjurholm:** Inga för tillfället.
- **Vännäs:** En lathund kring lagstiftningen inom området
- **Skellefteå:** Gränsen mellan B-och C-anläggning.
- **Vindeln:** Att vi är överens om tolkningen av lagstiftningen mellan kommunerna och länsstyrelsen.

Bilaga 2 Anteckningar dialogmöte

Vilka typer av avfall använder ni vid anläggningsändamål?

- Schaktmassor
- Mesakalk
- Rester från krossproduktion, t ex stenmjöl
- Stubbar
- Rivningsmassor, sten, betong
- Dikningsmassor
- Sulfidjordar
- Asfalt
- Grönlutslam
- Rejektslam från Obbola
- Bark
- Aska, flygaska, bottenaska, från biobränsleförbränning och avfallsförbränning

I vilka konstruktioner använder ni avfall för anläggningsändamål?

- Efterbehandling av täkter
- Bullervallar
- Deponitäckning
- Anläggningsvägar
- Tryckbank
- Cykelvägar

Vilka avfall används till vilka konstruktioner?

- Fogsand - mellanbetongplattor
- Grönlut - tätskikt
- Mesa/grönlutslam – för att täcka sulfidjordar i konstruktioner, mesa också för att binda metallutsläpp, som slitlager och ballastprodukt
- Asfalt – återanvänds (ej PAH-rik asfalt till slitlager)
- Oljegrus - bärlager.
- Stubbar – kan anv. i terrängmodelliering. Grot - energiverken
- Flygaska - tätskikt (liten tillgång)
- Järnsand – för väg- o husgrunder samt som blästersand.
- Slam – gräsytor, tätskikt deponier
- Schaktmassor – gräsmattejord (grönytor sand, jord, torv)
- Stenmjöl - t ex deponibotten tillsammans m bentonit (kan säljas)
- Dikningsmassor - på plats
- Tegel o betong - inblandning i annat.

När blir ett material ett avfall?

- Svårdefinierat! Rena schaktmassor blir avfall om man inte har avsättning för dem inom ett projekt.
- End-of-Waste-kriterier behövs, annars kommer vi aldrig att nå återvinningsmål om att 70% bygg- och rivningsavfall ska återvinnas inom EU.
- Prejudikat saknas, ta del av den kommande dom där Trafikverket och Naturvårdsverket har olika syn på samma material.
- Om man inte kan hitta användning för materialet.
- Kvittblivning, när man inte vet vad man ska göra med avfallet
- Se lagstiftning

Vad räknas inte som avfall?

- En EWC-kod betyder inte per automatik att något ska klassas som ett avfall.
- Om det finns ett syfte och materialet kan nyttogöras och om det inte kan betraktas som ett avfall enl. MB 15 kap.
- Mesa, Fräsasfalt (utan stenkolstjära)
- Bark
- Rena Schaktmassor
- Det borde tas fram enkla riktlinjer för end of Waste så att man kan göra produkter av betong och tegel samt andra "ofarliga" produkter.
- Läs mer: EG-kommissionens tolkningsmeddelande om avfall och biprodukt.
- Fråga: Varför ska As och Cr analyseras i betong när det inte förekommer i norra Sverige?

När brukar ni lämna in en anmälan om användning av avfall för anläggningsändamål?

- Vid föroreningsrisk
- Anmälan görs beroende på materialet, plats där det ska användas samt beroende på mängd och föroreningsrisk
- Vid vägbyggen, bullervallar, vid upplagsytor
- Vid ny typ av användning av ett avfall
- Anmäler ofta för säkerhets skull – vill ej riskera miljöbrottsdiskussion
- Det blir fort många olika verksamheter och hanteringsförfaranden som ska anmälas, om det krävs att beslut måste fattas snabbt kan det bli problematiskt då man inte vet vilka förutsättningar man står inför då ett jobb planeras.

Vilka svårigheter kan ni som verksamhetsutövare uppleva vad gäller myndigheternas hantering av ärenden då avfall planeras att användas för anläggningsändamål? Om ni har verksamheter inom fler kommuner; upplever ni att olika kommuners miljöförvaltningar handlägger era ärenden på olika sätt eller fattar beslut på olika grunder? Om Ja, ge exempel på detta.

- Ja, tärter, inerta massor för efterbehandling (ej förorenade) – en del anser att tillstånd för B-verksamhet behövs, andra att det är en U-verksamhet
- Vid osäkerhet, lätt att försiktighetsprincipen har företräde mot kunskapskravet.
- Sulfidjord, väldigt stora skillnader i tolkning av juridiken. Görs lösningar med mycket tveksam nytta. Prövning av sulfidjord för terrängmodellering → MMÖD
- Verksamhetsutövare ser gärna att miljöhandläggaren deltar på plats och diskuterar anläggningsändamålets syfte med dem.
- Några verksamhetsutövare upplever att handläggningstiden är för lång.
- Verksamhetsutövarna uppskattar kompetens hos miljöhandläggarna.
- Då verksamhetsutövare och tillsynsmyndigheten gör olika tolkning om vad som är ett avfall.
- Kultur och tradition om hur det har varit kan vara svår att ändra på
- Då det ställs krav på lakningstester, t ex att laka ur mesakalk tar 2 månader
- Skriv inte in vilken specifik typ av massa som ska användas vid sluttäckning i ett tillstånd, det försvårar möjligen att ersätta det med andra material
- Tydliggör VEM som bestämmer, vem som har sista ordet i olika frågor, tillsynsmyndigheten eller verksamhetsutövaren. Vad, när har verksamhetsutövaren tolkningsföreträde?
- Snabb och smidig handläggning
- Små kommuner är ofta "enklare" att ha att göra med, de tar beslut snabbare, har större förståelse för verksamhetsutövaren.
- Handläggningstider är ett problem då det kan vara svårt att vara ute 6 veckor innan en verksamhet startar.

Vilka eventuella önskemål har ni om information eller andra typer av stöd vid till exempel anmälan eller tillståndsansökan då avfall ska användas för anläggningsändamål? Under drift? Vid avslut av anläggning?

- Nyttja branschens samlade kunskap – även verksamhetsutövare besitter stor kunskap i många frågor. Vissa branscher har mycket egen forskning.

- Checklista – vilka uppgifter som ska finnas med i en anmälan och i en tillståndsansökan. Vad en verksamhetsutövare ska tänka på då en konstruktion planeras.
- Aktuellt rättsläge
- Gemensamma blanketter för alla kommuner
- Kännedom om handlägningsrutiner
- Kännedom om bedömningsgrunder
- Bedömningsgrundsmall
- Checklistor
- Handbok – vägledning
- Lagstiftning, Vad är rätt? Vad är fel?
- Grundläggande kunskap
- Kännedom om tillsynsmyndighetens skyldigheter och rättigheter
- Förtydligande ang. gränsdragning mellan U-verksamheter och C-verksamheter
- Förtydliga vad en "ej-avfallsdefinition" skulle kunna innebära
- Skicka rapporten på remiss till verksamhetsutövarna

Bilaga 3 Verksamhetskoder

Miljöprövningsförordning (2013:251)

	kod	§ (2013:251)	Mellanlagring
B	90.30	29:1	Anl. > 10000 ton avfall (ej FA), ej avfall avsett f bygg el. anläggningsändamål eller >30000 ton avfall om ej tillståndspliktig anl. förra stycket. Ej tillämplig kod om avfall ska lagras längre än 1 år innan bortförskaffning eller 3 år om återvinning, behandling.
C	90.40	29:2	Anl. >10 ton avfall (ej FA). Ej tillämplig kod om avfall ska lagras längre än 1 år innan bortförskaffning eller 3 år om återvinning, behandling eller om tillstånd enl. 90.130 krävs.
			Förbehandling, sortering, mekanisk bearbetning
C	90.80	29:7	Anl. sortering avfall (ej FA) >1000 ton/år, ej om tillstånd enl. 90.70
B	90.100	29:9	Anl. mekanisk bearbetning för att återvinna avfall (ej FA) > 10000 ton/år, kod gäller ej om krossning, siktning, motsv. eller om tillstånd krävs enl. 90.240
C	90.110	29:10	Anl. för mekanisk bearbetning av avfall (ej FA) som ej är tillstånds- eller anmälningspliktig enl. 90.100, 90.240, 90.260
			Användning för anläggningsändamål
B	90.130	29:13	Anv. av avfall för anläggningsändamål på ett sätt som kan förorena mark, vattenområde eller grundvatten, och där föroreningsrisken inte endast är ringa
C	90.140	29:14	Användning av avfall för anläggningsändamål på ett sätt som kan förorena mark, vattenområde eller grundvatten och där föroreningsrisken är ringa.
			Uppläggning
B	90.270	29:33	Uppläggning av muddermassa >1000 ton och där föroreningsrisken inte endast är ringa
C	90.280	29:34	Uppläggning av <1000 ton muddermassa där föroreningsrisken är endast ringa eller inert avfall som uppkommit i gruv- eller täktverksamhet.
			Deponering
A	90.290	29:35	Anl. för deponering av annat än inert avfall eller FA om >100000 ton/år
B	90.300	29:36	Anl. för deponering av annat än inert avfall eller FA om >2500 ton/år och ej 90.290
B	90.310	29:37	Anl. för deponering av annat än inert avfall eller FA om ej 90.290, 90.300

Bilaga 4 Miljökvalitetsmål

Miljökvalitetsmålen är aktuella i alla miljöfrågor. I vissa fall till exempel då avvägningar ska göras mot hänsynsreglerna kan miljömålen behöva beaktas. Naturvårdsverket lyfter i sin handbok 2010:1 fram nedanstående kopplingar mellan miljökvalitetsmålen och avfall som används för anläggningsändamål:

- **Giftfri miljö** innebär att halterna av ämnen som förekommer naturligt i miljön är nära bakgrundsnivåerna och att halterna av naturfrämmande ämnen är nära noll. Miljömålet är styrande och det centrala miljömålet i frågor som rör avfall vid anläggningsändamål.
- **God bebyggd miljö** innebär bland annat att en resurs som avfall ska tas tillvara i så hög grad som möjligt samtidigt som påverkan på miljö och hälsa minimeras– mål för avfallsåtervinning är styrande under förutsättning för att mål i giftfri miljö klaras
- **Grundvatten av god kvalitet** behöver man ta hänsyn till men tillgodoses genom giftfri miljö
- **Ingen övergödning** kan vara relevant om avfallet innehåller kväve eller fosfor
- **Frisk luft** kan vara relevant om avfallet innehåller flyktiga ämnen
- **Skyddande ozonskikt** kan vara relevant om avfallet innehåller ozonnedbrytande ämnen
- **Säker strålmiljö** kan vara relevant om avfallet är radioaktivt
- **Begränsad klimatpåverkan** är relevant med avseende på transporter, utvinning och omhändertagande. Även en positiv klimatpåverkan kan ske då användande av avfall istället för jungfruligt material sker.

Bilaga 5 Lagstiftning

I detta avsnitt finns en sammanfattning av relevant lagstiftning i frågor som rör avfall för anläggningsändamål listas. Utgångspunkten har varit Naturvårdsverkets handbok och tillsynshandledningen *Hantering av schaktmassor*.

Miljöbalken (SFS 1998:808)

1 kap	Portalparagraf	A B C U
2 kap	Hänsynsreglerna kan användas för frågor som inte regleras i tillstånd	
2:1	Hänsynsreglerna ska tillämpas av alla som bedriver en verksamhet, och man ska också kunna visa att de tillämpas. Det gäller även de verksamheter som upphört men som kan antas ha orsakat skada eller olägenhet för miljön.	A, B, C, U
2:2	<i>Kunskapskravet</i> . Verksamhetsutövaren ansvarar för att den har kunskap och kännedom om verksamhetens befintliga eller befarade påverkan på miljö eller hälsa.	A, B, C, U
2:3	<i>Försiktighetsmått</i> ska vidtas om verksamheten kan påverka miljö eller hälsa. Försiktighetsmått ska stå i proportion till verksamhetens art och omfattning. Verksamhetsutövaren ska bekosta sådana åtgärder (PPP).	A, B, C, U
2:5	<i>Hushållnings- och kretsloppsprinciperna</i> ska alltid beaktas av en verksamhetsutövare.	A, B, C, U
2:6	<i>Lokaliseringsprincipen</i> . En verksamhet ska lokaliseras på den plats där den gör så liten skada som möjligt.	A, B, C, U
2:7	<i>Rimlighetsavvägning</i> . Kraven på hänsyn enligt 2:2-6 §§ gäller i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla dem	A, B, C, U
9:6	Det är möjligt att föreskriva förbud mot verksamhet om anmälan eller tillstånd saknas.	A, B, C
12:6	Anmälan för samråd ska göras för verksamheter som inte regleras på annat sätt om de väsentligt förändrar naturmiljön. Exempelvis kan paragrafen behöva tillämpas för U-verksamheter såsom rörledningar, fjärrvärme, golfbanor, enskilda vägar, jordmassor som blir över vid vägprojekt mm. En verksamhet som ska anmälas för samråd får påbörjas tidigast 6 veckor efter att anmälan är gjord.	U
15 kap	Avfallshierarkin. Ett avfall bör hanteras i enlighet med avfallshierarkin, utifrån miljö- och hälsosynpunkt.	
15:1	Avfallsdefinitionen används för att bedöma om materialet är att betrakta som ett avfall MB 15 kap: <i>”varje föremål, ämne eller substans som ingår i en avfallskategori och som innehavaren gör sig av med eller avser eller är skyldig att göra sig av med”</i> . Om en restprodukt utgör ett avfall eller inte beror på innehavarens syfte eller intresse när det gäller att nyttiggöra restprodukten. Enligt miljöbalkens 15 kap. så menas med en biprodukt ett ämne eller ett föremål om det 1. har uppkommit i en tillverkningsprocess där huvudsyftet inte är att	

producera ämnet eller föremålet,

2. kan användas direkt utan någon annan bearbetning än den bearbetning som är normal i industriell praxis, och

3. kommer att fortsätta att användas på ett sätt som är hälso- och miljömässigt godtagbart och som inte strider mot lag eller annan författning.

End of Waste-begreppet används när avfall upphör att vara avfall och när det genomgått ett återvinningsförfarande då...

- Ämnet, föremålet används allmänt för specifika ändamål
- Om det finns en marknad eller efterfrågan för det specifika ämnet, föremålet
- Om ämnet, föremålet uppfyller de tekniska krav för de specifika ändamålen
- Om användningen av ämnet, föremålet inte leder till negativa följder för miljö, hälsa

Förordningen för miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd (SFS 1998:899)

Specificerar vilka uppgifter en tillståndsansökan och en anmälan enligt miljöbalken ska innehålla. I förordnings bilagor listas även farliga ämnen och farliga egenskaper som om de ingår i en planerad verksamhet innebär att verksamheten ska tillståndsprövas.

Miljöprövningsförordningen (SFS 2013:251)

Innehåller bland annat regler för tillståndsprövning, vilken prövningsnivå som är relevant samt bestämmelser om mellanlagring. Verksamheter som innebär att avfall används vid anläggningsändamål klassas normalt 90.130 (B), 90.140 (C) eller som U-verksamheter. Andra verksamhetskoder kan vara vid exempelvis mellanlagring, deponitäckning osv. Se bilaga 8 för fler relevanta verksamhetskoder.

Avfallsförordningen (SFS 2011:927)

Förordningen innehåller regler för klassificering av avfall och också regler kring avfall som ska klassas som farligt avfall.

Förordningen om deponering av avfall (SFS 2001:512), Naturvårdsverkets föreskrifter om deponering, kriterier och förfarande för mottagning av avfall vid anläggningar för deponering av avfall NFS 2004:10

I förordningen finns regler som gäller sluttäckning av deponier men ska inte tillämpas då avfall används för anläggningsändamål. Enligt förordningen ska verksamhetsutövaren ”se till att en deponi som avslutas förses med sluttäckning. Sluttäckningen skall vara så konstruerad att mängden lakvatten som passerar genom täckningen inte överskrider eller kan antas komma att överskrida 5 liter per kvadratmeter och år för deponier för farligt avfall och 50 liter per kvadratmeter och år för deponier för icke-farligt avfall”. Naturvårdsverket anser att mottagningskriterierna inte är lämpliga att använda, då de enbart gäller för lakning till grundvatten.

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 850/2004 av den 29 april 2004 om långlivade organiska föreningar (POP:s-förordningen)

Förordningen förbjuder alternativt begränsar användningen av långlivade organiska föreningar. I förordningen anges även vilka nivåer av ämnena som får förekomma i ett avfall för att det ska få hanteras.

Europaparlamentets och rådets direktiv 2000/60/EG av den 23 oktober 2000 om upprättande av en ram för gemenskapens åtgärder på vattenpolitikens område

Ramdirektivet för vatten är implementerat via MB 2:7, 5 kap och 24:5, vattenförvaltningsförordningen 2004:660, länsstyrelsens instruktion 2002:864, dotterdirektiven om grundvatten och för prioriterade ämnen. Vid av verksamhet kan miljökvalitetsnormerna för vatten vara styrande och därmed begränsa en verksamhets omfattning.

Plan- och bygglag (SFS 2010:900)

Återvinning av avfall för anläggningsändamål kan beröras av marklovsbestämmelser.

Strålskyddslagen och Strålsäkerhetsmyndighetens föreskrifter

Kan omfatta avfall som innehåller radioaktiva ämnen, exempelvis träaska innehållande Cesium137. Strålsäkerhetsmyndigheten har också rekommendationer angående återanvändning av exempelvis blåbetong och restmaterial från äldre industriprocesser samt från rödfyr, gips, gruvrester vilka kan innehålla radioaktiva ämnen naturligt.

Förordning om utvinningsavfall

Utvinningsavfall uppstår vid gruvbrytning och vid grus- och bergtäkter. Avfall som omfattas av denna förordning omfattas inte av deponiförordningen. Utvinningsförordningen gäller framför avfallsförordningen.

Bilaga 6 Exempel bedömningsgrunder

Nedan listas några bedömningsproblem som man stött på i Västerbottens kommuner vad gäller verksamhetens syfte, och där det inte funnits några tydliga bedömningsgrunder:

Sand som sopas upp från gator

Ofta återanvänds sandningssand för halkbekämpning följande år och i de fallen handlar det inte om avfall för anläggningsändamål. Om sanden ska återanvändas i konstruktioner gäller samma bedömningsgrunder som vid annan återanvändning för anläggningsändamål. Uppsopad sand kan behöva genomgå rening innan den återanvänds då den t ex kan innehålla höga halter av tungmetaller, PAH:er, alifater eller andra miljöskadliga ämnen.

TM upplever att verksamhetsutövaren vill slippa deponiavgifter då åtgärden tar många år att genomföra

En rekommendation kan vara att i föreläggande om försiktighetsmått ange en tid när åtgärden ska vara utförd. Att anlägga en plan av något slag bör inte ta längre än en säsong eller två. Om verksamhetsutövaren anger att man ska bygga planen under flera år, till och med så länge som 10 år, bör tillsynsmyndigheten ifrågasätta om det inte handlar om en systematisk kvittblivning. Om det verkligen finns ett behov av planen är det osannolikt att den måste byggas under så många år.

Tveksamt anläggningsändamål (ev. för att slippa frakta material) vilket kan innebära svårigheter för framtida användning av marken

Ovanstående talar emot att åtgärden får genomföras.

Hur ska man hantera ett ofarligt material som uppkommer i samband med vägbyggen då avståndet till deponi är långt? Kan 12:6-samråd vara ett alternativ för att slippa köra avfallet på deponi?

Enligt Naturvårdsverkets handbok kan det vara möjligt att hantera materialet på plats enligt 12: 6 även om det ligger utanför det område vad som berörs av vägplanen under förutsättning att risken för föroreningar är mindre än ringa. 12:6 kan bara komma ifråga när man utrett att det inte finns tillämpliga tillstånds- eller anmälningspunkter som åtgärden ska provas enligt.

Exempel 1: I Umeå finns ett fall där en verksamhetsutövare ville lägga upp sulfidjord vid sidan om en väg, som en terrängmodellering. Miljö- och hälsoskyddsnämnden ansåg inte att det fanns något annat syfte med uppläggningsen än att bli av med överskottsmassor från vägbygget och såg det som kvittblivning av ett avfall. Därför förelade nämnden verksamhetsutövaren att antingen söka tillstånd för deponi eller föra massorna till en befintlig deponi (*Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Umeå kommun, ärende 2011-4304*). Beslutet överklagades hos Länsstyrelsen och Mark- och miljödomstolen som båda ansåg att nämnden hade gjort en riktig bedömning. Mark- och miljödomstolen kom i sin dom, M 1016-12, fram till att det var klarlagt att de aktuella sulfidjordmassorna inte skulle användas för anläggningsändamål. Bestämmelserna beträffande användning för anläggningsändamål i bilagan till förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd (koderna 90.130 och 90.140) var därför inte tillämpliga och det handlade enligt myndigheterna istället om en deponi. Alla sådana anläggningar kräver tillstånd.

Exempel 2: En verksamhetsutövare i Umeå ville använda sulfidjord för att fylla ut en svacka i en åker. Svackan kom sig av att det tidigare fanns en väg här som nu var borttagen eftersom en ny dragning hade färdigställts. Miljö- och hälsoskyddsnämnden godtog utfyllnaden med vissa försiktighetsmått (*Miljö- och hälsoskyddsnämnden i Umeå kommun, ärende 2013-0952*).

Det första som nämnden hade att ta ställning till var huruvida åtgärden kunde betraktas som anläggningsändamål. Nämnden fann att så var fallet eftersom det ingick i entreprenaden att återställa den gamla sträckningen av vägen och för att markägaren hade behov av att jämna ut svackan på sin åker när denne skulle återfå anspråk över marken. Om sulfidjorden inte hade använts skulle verksamhetsutövaren ändå ha utfört åtgärden, men skulle ha använt ett annat material.

Nämnden prövade därtill om åtgärden kunde godtas ur ett miljöhänsynsperspektiv. I det här fallet skulle sulfidjorden tas från platsen för dragningen av den nya vägen och läggas i svackan som fanns på en plats inom samma område. Bägge platserna låg inom samma slättområde med underliggande sulfidjord. På den nya platsen skulle sulfiden läggas ut för att fylla ut svackan och sedan överlagras med täta lager i form av matjord. Det här skulle i stora drag efterlikna förhållandena på platsen innan svackan uppstod i och med att en del av sulfidjorden skulle komma att ligga under grundvattennivån. Den lilla del av uppläggningsen som skulle komma att ligga ovan grundvattennivån var av ringa omfattning och skulle överlagras av täta massor. Eventuell urlakning som skulle kunna ske skulle enbart rinna ut över på platsen redan befintlig sulfidjord, och under marknivå. Sulfidjorden visade sig dessutom i tester ha endast låg till måttlig förurningspotential. Därför bedömde nämnden inte att åtgärden skulle påverka omgivande mark i någon betydande utsträckning.

Bilaga 7 Mall anmälan

Fastighet och sökande/anmälare		
Fastighetsbeteckning	Fastighetsägare (om annan än sökanden)	
Namn	Organisationsnummer eller personnummer	
Utdelningsadress	Postnummer	Ort
Kontaktperson	Telefon	Mobiltelefon
E-post		
Faktureringsadress (om annan än sökandens)	Postnummer	Ort
Eventuell märkning av faktura (referensnummer, projektnummer etc.)		

Utförare/entreprenör (om annan än sökande)		
Namn		
Kontaktperson	Telefon	Mobiltelefon
E-post		

Uppgifter om anläggningen		
Ange vad som ska byggas (väg, bullervall etc.)		
Ange anledning till att anläggningen behöver byggas (syfte)		
Beskriv var i anläggningen avfallet ska användas (inne i konstruktionen eller på ytan)?		
Hur stor markyta kommer att tas i anspråk för anläggningen? (m ²)		
Mängd avfall som ska användas	ton	m ³
Ange fyllnadshöjd i meter (vid fyllning över 0,5 m inom detaljplanlagt område krävs även marklov)		
Byggperiod för anläggningen (anges i format ÅÅÅÅ-MM-DD)	Beräknat startdatum	Beräknat slutdatum
Arbetstider		

Beskrivning av avfallet som ska användas	
Ange plats där avfallet/materialet har sitt ursprung (t ex fastighetsbeteckning, vägnummer och sträcka)	
Kommer massorna från någon annan anläggning, t ex väg/vägdiken, banvall, riven byggnad? Ange i så fall vad:	
Har någon verksamhet som kan ha förorenat massorna funnits på platsen tidigare såsom industri, bensinstation, annan lagring av kemikalier/petroleumprodukter etc. Ange i så fall vad:	
Ange anledningen till att massorna ska tas bort från platsen där de finns nu?	
Beskriv massorna/avfallet – vad består de av, t ex kornstorlek, innehåll av organiskt material som rötter, kvistar	
Har massorna inblandning av andra material, t ex metall, plast, gummi, isolering, trä? ☐ Nej ☐ Ja, ange vad	
Ange den EWC-kod ni skulle klassificera avfallet som, enligt bilaga 4 till Avfallsförordningen SFS 2011:927 (Obs! varje kod innehåller sex siffror)	
Har provtagning av materialet utförts i enlighet med Naturvårdsverkets handbok 2010:1, Återvinning av avfall i anläggningsarbeten? ☐ Ja, analysprotokoll bifogas ☐ Nej	
Om nej – motivera varför det inte bedöms vara nödvändigt (observera att det är sökandens ansvar att känna till om materialet innehåller föroreningar och i vilka nivåer)	
Finns misstanke om andra föroreningar än de som har riktvärden i Naturvårdsverkets handbok 2010:1? I så fall vilka	
Beskriv hur ni har kommit fram till att avfallet innebär ringa föroreningsrisk	
Beskriv era mottagningsrutiner, kontroll och dokumentation (för att säkerställa materialkvalitén om någon annan levererar materialet)	
Kommer materialet/avfallet att ligga lagrat innan det används för anläggningsändamålet?	☐ Ja ☐ Nej
Kommer materialet/avfallet att ligga övertäckt om det ska lagras innan användning?	☐ Ja ☐ Nej
Ansvarig person för avfallets ursprung och innehåll, inkl kontaktuppgifter	

Beskrivning av plats och omgivning	
Beskriv nuvarande markanvändning där avfallet ska användas?	
Beskriv typ av underliggande mark ☐ Lera/matjord ☐ Morän/pinnmo ☐ Sand/grus ☐ Annat (ange vad)	

Ligger platsen inom något av följande:		
Skyddsområde för vattentäkt	☐ Nej	☐ Ja
Skyddat område för natur och/eller kultur	☐ Nej	☐ Ja
Strandskyddsområde (vanligen 100 m från strand men kan vara längre)	☐ Nej	☐ Ja
Gammal täkt eller ravin	☐ Nej	☐ Ja
Våtmark	☐ Nej	☐ Ja

Skyddsåtgärder
Beskriv skyddsåtgärder för att motverka damning, grumling, lakning, bullerstörningar etc <u>under byggnadstiden</u> .
Beskriv skyddsåtgärder, begränsningar och försiktighetsmått som ska vidtas för att förebygga, hindra eller motverka att anläggningen medför skada eller olägenhet för människors hälsa och miljön efter att anläggningen är färdigställd.

Transporter
Uppskatta <u>totala antalet</u> lastbilstransporter (bil eller bil med släp) som behövs för att frakta materialet till anläggningsplatsen
Uppskatta <u>maximala antalet lastbilstransporter per dygn</u> som kan komma med material till anläggningsprojektet

<u>Detta ska bifogas ansökan:</u> Situationsplan i ex skala 1:2000 där den planerade anläggningen är inritad Ekonomisk karta i skala 1:10000 där följande är inritat: -närmaste bostads- och fritidshus -närmaste vattentäkt (kommunal eller privat) -närmaste sjö, vattendrag, dike -transportvägar Eventuella analysresultat från provtagning av materialet Anmälan ska lämnas in i två exemplar, då ett exemplar ska skickas till länsstyrelsen för eventuellt yttrande		
Underskrift		

Datum	Underskrift	Namnförtydligande
-------	-------------	-------------------

OBSERVERA

Enligt 9 kap 6 § miljöbalken får en anmälningspliktig verksamhet påbörjas **tidigast 6 veckor** efter att anmälan har gjorts, om inte tillsynsmyndigheten bestämmer något annat.

Bilaga 8 Exempel checklista tillsyn

Checklistan har använts i Miljösamverkan Skånes tillsynsprojekt¹⁶ 2013.

1. Administrativa uppgifter

Företagets namn/Verksamhetsutövare	Org/persnr	Tfn nr
Adress Fastighetsbeteckning	Postadress	E-postadress
Finns fler verksamhetsutövare på fastigheten		
Fastighetsägare	Org/persnr	Tfn nr
Bedrivs verksamhet i annan kommun		
Datum	Ifylld av	
Datum för inspektion	Närvarande	

2. Kontroll mot gällande tillstånd, anmälan, förelägganden
3. Vilken typ av verksamhet bedrivs? Ange verksamhetskod.
4. Under vilken tidsrymd bedrivs verksamheten?

Vägledning punkt 2-4

Observera att nedanstående information är en förkortad version av lagstiftningen (bilagan till förordning 1998:899 om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd). Andra verksamhetskoder kan också förekomma.

MELLANLAGRING

Max tidsrymd: återvinning/behandling 3 år, bortskaffande 1 år 90.30(B) ... mellanlagring av annat avfall än farligt avfall om

1. mer än 10 000 ton ej avsett för byggnads- eller anläggningsändamål, eller
2. mer än 30 000 ton avfall om anläggningen inte är tillstånds-pliktig enligt 1.

90.40(C) mellanlagring av annat avfall än farligt avfall om den totala avfallsmängden ...är större än 10 ton.

90.50(B)... mellanlagring av farligt avfall, om mängden avfall vid något tillfälle uppgår till

1. mer än 5 ton oljeavfall,
2. mer än 30 ton blybatterier,
3. mer än 100 ton elektriska eller elektroniska produkter,
4. mer än 30 ton impregnerat trä, eller
5. mer än 1 ton annat farligt avfall.

Tillståndsplikt enligt denna beskrivning gäller inte 1. anläggning för mellanlagring av uttjänta motordrivna fordon.

90.60(C) ... mellanlagring av farligt avfall som utgörs av uttjänta motordrivna fordon eller om mängden avfall inte vid något tillfälle uppgår till

1. mer än 5 ton oljeavfall,
2. mer än 30 ton blybatterier,
3. mer än 100 ton elektriska eller elektroniska produkter,
4. mer än 30 ton impregnerat trä, eller
5. mer än 1 ton annat farligt avfall.

ANVÄNDNING FÖR ANLÄGGNINGSÄNDAMÅL

90.130(B) Användning för anläggningsändamål av avfall på ett sätt som kan förorena mark, vattenområde eller grundvatten, och där föroreningsrisken inte endast är ringa.

90.140(C) Användning för anläggningsändamål av avfall på ett sätt som kan förorena mark, vattenområde eller grundvatten, och där föroreningsrisken är ringa

5. Vilka typer/fraktioner av massor tas emot?

6. Förekommer mottagning av massor med okänt föroreningsinnehåll?

7. Förekommer omklassning av massor? Hur beaktas tidigare genomförd provtagning?

8. Hur hanteras de olika massorna?

9. Vilken dokumentation finns?

Vägledning punkt 5-9

Exempel på olika typer av massor är asfalt, betong, grus som kan ha varierande föroreningsinnehåll.

Rivningsavfall o d ska sorteras så att återvinningsbara fraktioner (ex trä, plast) går till återvinning.

Punkt 6: mottagning av massor med okänt föroreningsinnehåll får ej förekomma. Om massor omklassas så ska detta motiveras skriftligt, tidigare och nya analysresultat ska dokumenteras och finnas tillgängliga för tillsynsmyndigheten. Denna dokumentation ska sparas. Detta förfarande är också något Länsstyrelsen trycker på i sin information. Endast massor som kan vara lämpliga till anläggningsändamål (ex bullervallar, bärlager till vägar) ska finnas i dessa. Exempel på passande massor för bullervallar är jord med för platsen lämplig sammansättning/föroreningsgrad. För bärlager till vägar är exempel på passande massor krossad betong/tegel med för platsen lämplig sammansättning/föroreningsgrad. Olika typer av massor ska förvaras åtskilda och dokumentation för varje hög ska finnas. För varje parti av massor som tas emot/mellanlagras ska det finnas dokumenterat/antecknat (Avfallsförordning 2011:927 54 §) var de kommer ifrån (fastighetsbeteckning, kommun), vilken typ av verksamhet som bedrivits på ursprungsfastigheten historiskt (ex åkermark, kemptvätt), vilken metod för återvinning/bortskaffande som använts, mängd massor (kbm/ton)/år samt var avfallet lämnas när det återvinns eller bortskaffas. Denna anteckning ska bevaras i minst tre år. Farligt avfall får ej blandas (Avfallsförordning 2011:927, 16§). Vad gäller provtagning av massor se under "vägledning punkt 10-12".

10. Redogör för provtagningen. Vem utför provtagning?

11. Vilka gränsvärden/riktvärden/haltkriterier används?

12. Vad är motivet till att ett visst gränsvärde/riktvärde/haltkriterie används?

Vägledning punkt 10-12

Beroende på massornas karaktär behövs provtagning av olika ämnen/ämnesgrupper (ex metaller, oljor).

Provtagning av massorna bör i de flesta fall ske innan massorna flyttas från ursprungsfastigheten så att man vet hur de ska behandlas/hanteras på nästa plats (ex under tak, på tät platta).

Redogörelsen över provtagningen ska innehålla: var prov tagits, hur många prov, de olika djupen proven tagits på, samlingsprov/enstaka prov, datum för provtagning.

Vad som också påverkar provtagningsbehovet är var och till vad massorna ska användas. Troligen behöver ex åkermark inte provtas om massorna inte ska användas i ett känsligt område

Val av gränsvärde/riktvärde/halkriterie (ex ref. värde, branschspecifika riktvärden) ska motiveras med de påförda massornas egenskaper (ex massornas naturliga metallinnehåll eller dess föroreningsinnehåll) och även hur känslig fastigheten där massorna slutligen ska läggas är. Påförda massor ska inte medföra att platsen där de läggs förorenas.

13. Transportdokument ska redovisas

14. Redovisa vilken fastighet och verksamhet som massorna (i kbm/ton) har transporterats till

Vägledning punkt 13-14

Vem utför transport? Finns tillstånd/anmälan från Länsstyrelsen för att utföra transport (36,42 §§)?

Den som lämnar avfall för hantering/transport ska kontrollera att erforderliga tillstånd/anmälan finns (53§).

Transportdokument (Avfallsförordning 2011:927 55-58§§): Farligt avfall

Den som bedriver en yrkesmässig verksamhet där farligt avfall uppkommer (55§) / anm. pliktig insamling av farligt avfall (56§) / tillståndspliktig transport av farligt avfall (57§) / handlare eller mäklare som säljer eller förmedlar farligt avfall (58§) ska föra anteckningar om (anteckningarna ska bevaras i minst 3 år):

- årlig mängd (55-58 §§)
- vart avfallet transporteras (55, 57 §§)
- vilket sätt avfallet transporteras (57 §)
- varifrån avfallet kommer (56-58 §§)
- hur ofta insamling sker (56§)
- mängd som säljs eller förmedlas årligen (58§)
- till vem avfallet säljs eller förmedlas (58§)

59 § Den som har fört anteckningar om avfall enligt 54–58 §§ ska ge tillsynsmyndigheten och tidigare innehavare av avfallet möjlighet att ta del av innehållet i anteckningarna, om myndigheten eller den tidigare innehavaren begär det.

60 § När farligt avfall lämnas till en ny innehavare för att transporteras inom Sverige ska den som lämnar avfallet (lämnaren) och den som tar emot avfallet (mottagaren) se till att det finns ett transportdokument. Transportdokumentet ska innehålla uppgifter om avfallsslag och avfallsmängd samt vem som är lämnare och vem som är mottagare. Transportdokumentet ska vara undertecknat av lämnaren. Om transportdokumentet är elektroniskt, ska undertecknandet ske med lämnarens elektroniska signatur.

Punkt 14 underlättar för samarbete mellan olika tillsynsmyndigheter. Kunskap om massorna respektive fastigheter/känsliga områden finns bara om det egna objektet.

Bilaga 9 Exempel på innehåll i föreläggande

Föreläggande om försiktighetsmått vid användandet av avfall för anläggningsändamål

Verksamhetsutövaren, Fastighetsbeteckning

Beslut

Miljönämnden har tagit emot anmälan och förelägger verksamhetsutövaren med stöd av t.ex. 26 kap 9, 19, 21, 22 §§ miljöbalken och med hänvisning till 2 kap 2 och 3 §§ miljöbalken om följande försiktighetsmått:

- Utfyllnad med jord och schaktmassor ska utföras i enlighet med vad som redovisats i anmälan och övriga åtaganden som framkommit i ärendet.
- Avfallet får inte lagras under längre tid än ett år innan det bortskaffas eller under längre tid än tre år innan det återvinns eller behandlas
- Volymen massor som återanvänds får inte överstiga angiven volym på X.
- Om entreprenör anlitas ska denne informeras om skyddsåtgärderna.
- För varje slag av avfall som hanteras i verksamheten ska den som bedriver verksamheten föra anteckningar om varifrån avfallet kommer, de metoder för återvinning eller bortskaffande som används, den mängd avfall som återvinns eller bortskaffas årligen, och var avfallet lämnas när det återvinns eller bortskaffas.
- Företaget ska komma in med en redovisning av mängd, volym och ursprung av tillförda massor.
- Allt synligt skräp ska plockas bort från den tidigare jordtippen innan massorna läggs på platsen.
- Tillsynsmyndigheten ska beredas möjlighet att kontrollera ändamålet med åtgärden/konstruktionen efter färdigställande.
- Verksamheten ska i övrigt bedrivas så att den inte medför olägenhet för människors hälsa eller miljön.

Bakgrund

Verksamhetsutövaren har den 27 oktober 2013 till miljönämnden gjort en anmälan om användning av avfall för anläggningsändamål enligt 21§ förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd. Anmälan avser fastigheten XX. Koden för provningsskälet är 90.140.

Verksamhetsbeskrivning

Beskrivning av verksamhetsutövarens syfte och ändamål för användandet av det uppkomna avfallet för anläggningsändamål.

Miljöavdelningens bedömning

Miljöavdelningen bedömer att verksamheten kan bedrivas enligt anmälan utan risk för människa eller miljön.

Information om egenkontroll

För verksamheten gäller förordningen om verksamhetsutövares egenkontroll (SFS 1998:901).

Avgift

Verksamheten är anmälningspliktig och för handläggning av anmälan kommer ni att debiteras X kronor för 4 timmars handläggningstid enligt XX kommuns taxa för verksamheter enligt miljöbalken (KF § 17, 2011-02-28). Faktura skickas separat.

Överklagan

Ni har rätt att överklaga miljönämndens beslut, se bifogad information.

Namn Namnsson

Miljöinspektör

Bilaga:

Hur man överklagar

Information

Använda avfall i anläggningsarbeten

Att återvinna avfall i anläggningsarbeten är bra då det innebär att man kan spara på jungfruliga resurser. Men återvinning kan ibland innebära föroreningsrisker och därför kan åtgärden behöva anmälas eller tillståndsprövas.

Vad är ett avfall?

Med avfall avses *”något som innehavaren gör sig av med eller avser eller är skyldig att göra sig av med”*. Definitionen är i vissa fall svår att tolka och rättspraxisen är ännu inte helt tydlig inom området. I avfallsförordningen finns en förteckning över olika typer av avfall men av den framgår inte vilka typer av material som utgör avfall..

Exempel på material som kan vara avfall är:

- dikesmassor,
- asfalt,
- krossad betong och tegel,
- mesa,
- aska och
- sulfidjordar.

Anläggningsändamål

Förutom att det ska vara ett avfall ska det också finnas ett anläggningsändamål för att dessa regler ska vara tillämpbara.

I Naturvårdsverkets handbok 2010:1

”Återvinning av avfall i anläggningsarbeten beskrivs detta närmare.

Anmälan eller tillstånd kan krävas

Det som avgör om det krävs en anmälan eller tillstånd är risken för förorening av mark och vatten. Detta bedöms utifrån massornas egenskaper och platsens lämplighet.

Med föroreningsrisk menas såväl risk för att massorna kan innehålla förhöjda halter av föroreningar som risken för damning eller grumling av vattenområde.

Om föroreningsrisken bedöms som ringa ska en anmälan göras till kommunen och om föroreningsrisken bedöms som mer än ringa ska tillstånd sökas hos länsstyrelsen.

Det är verksamhetsutövaren som har ansvaret att avgöra om verksamheten omfattas av anmälningsplikt eller inte. Påpekas bör dock att kommunen kan göra en annan bedömning av risken. Vid tveksamheter kan det därför vara bra att ta kontakt med kommunens miljökontor.

Handläggningstid

En anmälan ska lämnas in till tillsynsmyndigheten senast 6 veckor innan verksamheten påbörjas, om tillsynsmyndigheten inte medger kortare tid.. Anmälan besvaras genom ett beslut, eller en underrättelse om att åtgärden kan utföras i enlighet med anmälan. I beslutet kan krav på försiktighetsmått ställas alternativt ett förbud av verksamheten.

Anmäslans innehåll

En anmälan bör innehålla följande uppgifter:

- ☐ Sökandens kontaktuppgifter
- ☐ Entreprenörens kontaktuppgifter
- ☐ Fastighetsbeteckning, fastighetsägare
- ☐ Beskrivning av massorna och verksamhetens syfte
- ☐ Uppgift om när i tid uppläggningsplaneras att utföras, verksamhetstider
- ☐ Beskrivning av platsen, avstånd till vattentäkter, vattendrag, närboende
- ☐ Beskrivning av eventuella störningar
- ☐ Uppgifter om skyddsåtgärder
- ☐ Karta, situationsplan där verksamhetens placering framgår

Förutsättningar för användning av avfall

För att kommunerna ska kunna tillåta användning av avfall krävs att

anläggningsmaterialet är väl undersökt och att verksamheten fyller en specifik och relevant funktion (ej kvittblivning). Om det saknas information om materialet kan det behöva provtas. Det ska också vidtas tillräckliga skyddsåtgärder.

Ingen anmälningsplikt

Först ska en bedömning göras om det är fråga om ett avfall. Om det inte är ett avfall faller verksamheten inte in under dessa regler. Gäller t ex för tillfällig uppläggning av massor från ett fjärrvärmeschakt som grävs upp för att sedan används för att återfylla schakten.

Om risken för förorening av mark eller vatten bedöms som "mindre än ringa" krävs ingen anmälan. I Naturvårdsverkets handbok 2010:1 "Återvinning av avfall i anläggningsarbeten" finns beskrivet vilka ämnen, haltnivåer och utlakning, som utgör en risk som är mindre än ringa.

Andra tillstånd eller anmälningar som kan behövas

Om det inte finns någon föroreningsrisk kan användningen ändå behöva anmälas till länsstyrelsen för samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken om naturmiljön riskerar att ändras väsentligt.

Inom detaljplanelagt område kan marklov behövas om marknivån ändras.

Strandskyddsdispens kan behövas om massorna ska användas strandnära.